

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

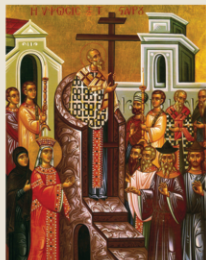
Οί αίρετικοί και ἡ Ἁγία Γραφή
Χρυσοστομικές ἐπισημάνσεις
σελίδα33

Ἐορτές πρὸς τιμὴν
τοῦ Τιμίου Σταυροῦ
σελίδα.....37

Πατερικός Λόγος
Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης
σελίδα.....44

Ἕμνολογικά
Ἰψώσεως
σελίδα.....41

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΕΥΧΟΣ Β΄

ΕΤΟΣ Α΄

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2013

Ἐκδότης - Ἰδιοκτήτης:

Ἱερά Μητρόπολις Τριμυθούντος

Τ.Θ. 11001, 2550 Ἰδάλιον

Τηλ.: 00357-22527000

Fax: 00357-22526363

E-mail: info@imtrimythountos.org.cy

www.imtrimythountos.org.cy

Ἐπεύθυνος Σύνταξης - Ἐπιμελητής:

Ἀνδρέας Ζαχαρίου

Φιλολογική Ἐπιμέλεια

Συντακτική Ὁμάδα τοῦ Περιοδικοῦ

ISSN: 2301-2536

Ἐκτύπωση:

Γραφικὲς Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»

Τηλ.: 0030 23970 23313

E-mail: melissa@melissaprint.com

Τὰ ἀνυπόγραφα κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴ
Συντακτικὴ Ὁμάδα τοῦ Περιοδικοῦ.

Οἱ συνεργάτες καὶ ἀρθρογράφοι ἔχουν τὴν ἀπό-
λυτη εὐθύνη τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων ποὺ ἐκ-
φράζουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἡ Ἁγία Γραφή.

Χρυσοστομικὲς ἐπισημάνσεις **33**

ΕΟΡΤΙΑ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Ἑορτὲς πρὸς τιμὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ... **37**

Ἑμνολογικὰ Ἑψώσεως **41**

ΠΑΤΕΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης

κατὰ τὸν Ἰσαὰκ τὸν Σύρο **44**

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τὸ σύμβολο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ **48**

Ἡ σταυρική πορεία **54**

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἰωάννης ὁ Θεολόγος **57**

Χρυσοστομικές ἐπισημάνσεις

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ
ΚΑΙ Η
ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Ο ἱερὸς Χρυσόστομος ἀνήκει στὶς πλέον ἐπιφανεῖς καὶ ἐξέχουσες πατερικὲς προσωπικότητες. Ὑπῆρξε, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὁ ἀνυπέρβλητος ἐρμηνευτὴς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «ὁ γὰρ τῶν τοῦ Θεοῦ ἀπορρήτων σοφὸς ὑποφῆτης» κατὰ τὸν ἅγιο Ἰσίδωρο τὸν Πηλουσιώτη (PG 78, 288 B)¹. Τὸ ἐρμηνευτικὸ του ἔργο εἶναι μοναδικὸ μέσα στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τόσο γιὰ τὸν ὄγκο του, ὅσο καὶ γιὰ τὸ βάθος, τὸν πλοῦτο, τὸν ρεαλισμὸ καὶ τὴ σαφήνειά του (βλ. H. F. von Campenhausen, *Griechische Kirchenväter*, 8^η ἔκδ., 1993, σ. 137. B. Altaner - A. Stui-ber, *Patrologie, Sonderausgabe*, 1993, σ. 324). Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος δὲν ὑστέρησε φυσικὰ καὶ στὴν

ὑπεράσπιση τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως ἐναντίον τῶν διαφόρων αἰρετικῶν. Ἡ πτυχὴ αὐτῆ τοῦ ἔργου του μαρτυρεῖται μὲ σαφήνεια καὶ στὶς ἐρμηνευτικὲς του παρατηρήσεις σὲ διάφορα χωρία τῆς Ἁγ. Γραφῆς ποὺ διαστρέβλωναν οἱ αἰρετικοὶ τῆς ἐποχῆς του.

Στὰ πλαίσια, λοιπόν, αὐτά, τόσο τῆς ἐρμηνευτικῆς του ἐργασίας ὅσο καὶ τῆς ὑπεράσπισης τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδαχῆς ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἔχει περιγράψει βασικὲς πρακτικὲς τῶν αἰρετικῶν ποὺ δείχνουν τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο οἱ αἰρετικοὶ χρησιμοποιοῦν τὴν Ἁγ. Γραφὴ στὴν προσπάθειά τους νὰ παρασύρουν ἀνύποπτους καὶ ἀκατήχητους ἀνθρώπους σὲ θέματα πίστεως. Καὶ στὸ σημεῖο

[Σημείωση Σύνταξης: ἔνεκα τῆς σπουδαιότητας τοῦ θέματος καὶ γιὰ χάρις τῶν ἀπλουστε-ρων τὰ χωρία ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μεταφέρθηκαν -μὲ βάση τὴν ἔκδοση τῆς ΕΠΕ- στὴν καθομιλουμένη]

1. Ὁ σοφὸς ἐρμηνευτὴς τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ.

αὐτὸ ἔχει παραμείνει μοναδικὸς καὶ ἀνυπέρβλητος. Αὐτὰ ποὺ ἐπεσήμανε τότε γιὰ τὶς αἰρετικὲς μεθοδεύσεις ἔχουν διαχρονικὴ ἐπικαιρότητα, καθὼς οἱ ἴδιες πρακτικὲς, μὲ τὶς ἴδιες συνέπειες, χρησιμοποιοῦνται καὶ σήμε-
ρα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν σύγχρο-
νων αἰρετικῶν ομάδων.

α) Ἡ πρώτη βασικὴ ἐπισήμαν-
σὴ του σχετίζεται μὲ τὰ γενεσι-
ουργὰ αἷτια τῶν διαφόρων αἱρέ-
σεων. Ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι σῶμα
Χριστοῦ, ἀντιθέτως ἡ ἀφετηρία
τῶν διαφόρων αἱρέσεων σχετίζεται
μὲ τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς νοσηροῦ καὶ
πνευματικὰ ἐπικίνδυνου φαινομέ-
νου. Λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος:
«Τοῦτο τὸ δένδρον (σ. Σ. τῆς αἱ-
ρέσεως) ἐφύτευσεν μὲν λογισμῶν
ἄκαιρος περιέργεια, ἐπότισε δὲ
ἀπόνοιας τύφος, ἠῤῥηξε δὲ φιλο-
δοξίας ἔρωσ» (PG 48, 719)².

β) Θεμελιώδης πρακτικὴ τῶν
διαφόρων χριστιανικῶν αἱρέσεων
ἀποτελεῖ ἡ διαστροφὴ τοῦ νοήμα-
τος τῶν ἀγιογραφικῶν χωρίων, ἡ
κατανόησή τους ἐκτὸς τῶν συμ-
φραζομένων καὶ τῆς εὐρύτερης
νοηματικῆς τους συνάφειας. Τέ-
τοιου εἴδους πρακτικὲς τὶς συν-

δυάζουν μὲ τὴ μόνιμη ἐπωδὸ, ὅτι οἱ
ἰσχυρισμοὶ τους εἶναι ἡ ἀποψη τῆς
Ἁγ. Γραφῆς. Ἐπισημαίνει σχετικὰ
ὁ ἱερός Χρυσόστομος γι' αὐτό:
«Οὐ τοίνυν ἀρκεῖ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἐν
τῇ Γραφῇ γέγραπται, ἀλλὰ χρὴ
καὶ τὴν ἀκολουθίαν ἀναγνῶναι
πᾶσαν· ἐπεὶ εἰ μέλλοιμεν διακό-
πτειν τὴν πρὸς ἄλληλα συνέχειαν
αὐτῶν καὶ συγγένειαν, πολλὰ
τεχθήσονται πονηρὰ δόγματα»
(PG 56, 156)³.

Στὴν ἴδια συνάφεια ἐπισημαίνει
πάλι: «Οὐ δεῖ ἀπλῶς τὰς τῶν
Γραφῶν ῥήσεις παραφέρειν, οὐδὲ
ἐκκόπτοντας τῆς ἀκολουθίας,
οὐδὲ τῆς συγγενείας ἀποσπῶντας,
οὐδὲ ἔρημα καὶ γυμνὰ τὰ ῥήμα-
τα τῆς τῶν ἐπομένων ἢ προλα-
βόντων βοηθείας λαμβάνοντας
συκοφαντεῖν ἀπλῶς καὶ ἐπηρεά-
ζειν» (PG 56,158)⁴.

γ) Ὁ κάθε αἰρετικὸς ποὺ πα-
ρουσιάζει τὶς πλάνες του ὡς ἀπό-
ψεις τῆς Ἁγ. Γραφῆς θεωρεῖται
κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο ὡς «ὁ
δόγματα φρικτὰ καὶ ἀπόρρητα
λυμηνάμενος» (PG 61, 622-623)⁵.
Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ τὴν κάνει πιὸ
σαφῆ μ' ἓνα πολὺ χαρακτηριστικὸ
παράδειγμα. Ἀναφέρει: «Καθά-

2. Τοῦτο τὸ δέντρο τῆς αἱρέσεως τὸ φύτεψε ἡ ἀνόφελι περιέργεια τῶν λογισμῶν, τὸ πότισε ἡ ἀλαζονεία τῆς παραφορσύνης καὶ τὸ αὔξησε ὁ ἔρωτας τῆς φιλοδοξίας.
3. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ποῦμε ὅτι (τὸ ἄλλα ἢ τὸ βῆτα) εἶναι γραμμένο στὴν Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ πρέπει νὰ μελετήσουμε τὴν ὅλη συνάφεια τοῦ κειμένου γιὰτὶ ἂν διαβάσουμε ἓνα χωρίο ἐκτὸς τῆς συνάφειάς του δὲ προκύψουν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πολλὲς πονηρὲς διδασκαλίες.

4. Δὲν πρέπει τὰ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς νὰ τὰ ἀναφέρουμε ἔτσι ἀόριστα οὔτε νὰ τὰ ἀποκό-
πουμε τῆς συνάφειάς τους οὔτε νὰ τὰ ἀπο-
σποῦμε τῆς ἐνότητάς τους οὔτε νὰ τὰ χρησιμο-
ποιῦμε ἀπομονώνοντάς τα καὶ ἀπογυμνώνοντάς
τα ἀπὸ τὸ κείμενο ποὺ προηγεῖται καὶ ἀκολου-
θεῖ καὶ ἔτσι νὰ συκοφαντοῦμε ἀόριστα καὶ νὰ ἐπι-
δρούμε ἀρνητικὰ στὴν κατανόησή τους.
5. Αὐτός, ὁ ὁποῖος διαστρέφει τὰ φρικτὰ
καὶ ἀπόρρητα δόγματα (τοῦ Θεοῦ).

περ γάρ ἐν τοῖς βασιλικοῖς νομί-
μασιν ὁ μικρὸν τοῦ χαρακτηῆρος
περικόφας, ὄλον τὸ νόμισμα κί-
βδηλο εἰργάσατο· οὕτω καὶ ὁ τῆς
ύγιουδς πίστεως καὶ τὸ βραχύτα-
τον ἀνατρέψας, τῷ παντὶ λυμαί-
νεται» (PG 61, 622)⁶.

δ) Καθὼς ἀπουσιάζουν ἀπ’
αὐτοὺς ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια
ὀρθῆς ἐρμηνείας, οἱ διάφοροι αἰρε-
τικοὶ παρουσιάζουν ὡς διδασκαλία
τῆς Ἁγ. Γραφῆς «τῇ τῶν οἰκείων
λογισμῶν ἀσθενείᾳ» (PG 59, 146)⁷.
Πῶς ἐπιτυγχάνεται αὐτό; Μὲ τὸ
«διεστραμμένως ἀπαγγέλειν τὰ ἐν
ταῖς Γραφαῖς κείμενα, ἢ προστι-
θέντας ἢ ὑφαιροῦντας». Ἀποτέ-
λεσμα αὐτῶν τῶν αἰρετικῶν πρα-
κτικῶν εἶναι τὸ «ἐπιζοφοῦν τὴν
ἀλήθεια» (PG 56,156)⁸ καὶ «Τῇ
ἀληθείᾳ αἰεὶ παρεισάγειν τὴν πλά-
νην πολλὰ ἐπιχρωνύνοντα αὐτῇ τὰ
ὁμοιώματα, ὥστε εὐκόλως κλέψαι
τοὺς εὐεξαπατήτους» (PG 58,
475)⁹.

ε) Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἔχει
ἀναφερθεῖ ἐπίσης καὶ στὰ διάφο-
ρα προσωπεῖα τὰ ὁποῖα χρησιμο-
ποιοῦν οἱ αἰρετικοί. Συνήθως, ἀ-

ποκρύπτουν τὴν πραγματικὴ τους
ταυτότητα καὶ παραπληροφο-
ροῦν, παρότι ἐπικαλοῦνται τὴν
Ἁγ. Γραφή. Μὲ τὸν ρεαλισμὸ ποῦ
τὸν διακρίνει ἐπισημαίνει: «Παρά
μὲν τὴν ἀρχὴν συσκιαζοῦσιν ἑαυ-
τοὺς, ἐπειδὴν δὲ πολλὴν λάβωσι
τὴν παρρησίαν καὶ λόγου τις
αὐτοῖς μεταδῶ τότε τὸν ἰὸν ἐκχέ-
ουσιν» (PG 58, 477)¹⁰.

Καὶ ἀλλοῦ: «Ἐργάζονται μὲν
γάρ, ἀλλ’ ἀνασπῶσι τὰ πεφυτευ-
μένα. Ἐπειδὴ γάρ ἴσασιν, ὅτι ἐτέ-
ρως οὐκ ἂν γένοιτο εὐπαραδέ-
κτοι, τὸ προσωπεῖον λαβόντες
τῆς ἀληθείας, οὕτω τὸ δράμα τῆς
πλάνης ὑποκρίνονται (...) Σχῆμα
μόνον αὐτοῖς, ἢ δορὰ τοῦ προβά-
του ἐπίκειται» (PG 61, 563)¹¹. Τὸ
προσωπεῖο, ὅμως, δὲν δηλώνει
εἰλικρίνεια, ἀλλὰ δόλο καὶ μεθό-
δευση.

στ) Ἐπανειλημμένα μέσα στὶς
ὀμιλίες τοῦ ὁ ἱερὸς πατέρας εἶχε
τονίσει τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τὴ
σπουδαιότητα τῆς συστηματικῆς,
προσεκτικῆς καὶ συνεχοῦς μελέ-
της τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἀπὸ τοὺς χρι-
στιανούς. Τὴν προτροπὴ αὐτῆ τῆ

6. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς ποῦ ἀλλοιοῦναι, κόβοντας,
ἔστω καὶ λίγο, τὴ χαραγμένη εἰκόνα στὰ βασι-
λικά νομίσματα, καθιστᾷ κίβδηλο ὄλο τὸ νόμι-
σμα, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποῦ ἐπεμβαίνει καὶ δια-
στρέφει ἔστω καὶ ἐλάχιστο ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη,
καταστρέφει τὰ πάντα.

7. Τὴν ἀδυναμία τῶν δικῶν τους λογισμῶν.

8. Ἀπαγγέλλοντας παραποιημένα τὰ κείμενα τῶν
Ἁγίων Γραφῶν, ἢ προσθέντας ἢ ὑφαιρώντας,
(καὶ ἔτσι) καταλήγουν νὰ ἐπισκοτίζουν τὴν ἀλή-
θεια.

9. Νὰ εἰσαγοῦν τὴν πλάνη μαζὶ μὲ τὴν
ἀλήθεια καὶ νὰ τὴν ἐπικαλύπτουν μὲ

τὰ ὁμοιώματα τῆς ἀλήθειας, ὥστε νὰ προσελκύει
εὐκόλα αὐτοὺς ποῦ ἐξαπατῶνται μὲ εὐκολία.

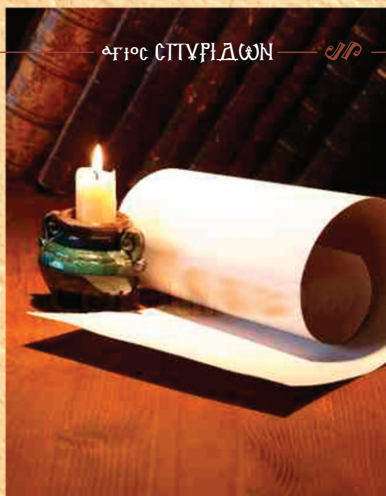
10. Στὴν ἀρχὴ ἀποκρύπτουν τοὺς πραγματικοὺς
ἑαυτοὺς τους, ὅμως ὅταν ἀποκτήσουν περισ-
σότερο θάρρος καὶ τοὺς παραχωρήσει κανεὶς
τὸν λόγο, τότε χύνουν τὸ δηλητήριό τους.

11. Ἐργάζονται, ἀλλὰ ξεριζώνουν τὰ φυτευμένα.
Ἐπειδὴ γνωρίζουν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ
τοὺς καλοδεχθοῦν, φοροῦν τὸ προσωπεῖο τῆς
ἀλήθειας καὶ παίξουν θεάτρο, τὸ ὁποῖο πλανᾷ
τοὺς ἀνθρώπους (...) Ἐξωτερικὰ μόνο πα-
ρουσιάζονται μὲ τὴν προβιὰ τοῦ προβά-
του.

συνοψίζει ο λόγος του: «Παρακαλῶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν ποιῶμεθα. Οὕτω γὰρ καὶ τῆς γνώσεως ἐπιτευξόμεθα, εἰ συνεχῶς ἐπίωμεν τὰ ἐγκείμενα» (PG 53, 321)¹². Καὶ τοῦτο γιατί μεταξὺ τῶν πολλῶν πνευματικῶν καρπῶν ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀγιογραφικὴ κατάρτιση τῶν χριστιανῶν, συναριθμεῖ καὶ τὴ δυνατότητα ἀπάντησης καὶ ἀναίρεσης τῶν αἰρετικῶν ἰσχυρισμῶν.

Ἐν προκειμένῳ, ὁ ἱερός Χρυσόστομος εἶναι ἐξαιρετικὰ σαφής: «Κάτασχε αὐτόν, καὶ περίστηθι, καὶ μὴ ἀφῆς ἀποπηδῆσαι, μηδὲ ἀναχωρῆσαι εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν λογισμῶν· ἀλλὰ κάτασχε, καὶ ἀπόπνιξον, μὴ τῇ χειρί, ἀλλὰ τῷ ῥήματι· μὴ δῶς αὐτῷ διαστολὰς καὶ διαφυγὰς, ὡς βούλεται. Ἐκεῖθεν θόρυβον ἐμποιοῦσι τοῖς διαλεγομένοις, ἐπειδὴ ἡμεῖς αὐτοῖς ἀκολουθοῦμεν, καὶ οὐχ ἄγομεν ὑπὸ τοὺς νόμους τῶν θείων Γραφῶν. Περίθες τοίνυν αὐτῷ τειχίον πάντοθεν, τὰς ἀπὸ τῶν Γραφῶν μαρτυρίας, καὶ οὐδὲ χᾶναι δυνήσεται» (PG 56, 167)¹³.

Θὰ ὀλοκληρώσουμε τὴ μικρὴ αὐτὴ ἀναφορὰ μας στὴ διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ πατέρα με μιὰ καίριας σπουδαιότητος ἐπισήμανση, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως καὶ θεμελιώδη καὶ ἀναντικατάστατη ὀρθόδοξη ποιμαντικὴ ἀρχή. Ὁ ὀρθόδοξος χριστιανὸς στὸ πρόσωπο τοῦ κάθε αἰρετικοῦ βλέπει ἓνα θύμα τοῦ πονηροῦ. Ἐναν ἄρρωστο πνευματικὰ ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «τῷ λόγῳ διώκω οὐ τὸν αἰρετικόν, ἀλλὰ τὴν αἵρεσιν, οὐ τὸν ἄνθρωπο ἀποστρέφομαι ἀλλὰ τὴν πλάνην μισῶ, καὶ ἐπισπάσασθαι βούλομαι» (PG 50, 701)¹⁴.

12. Παρακαλῶ νὰ διαβάσουμε τὴν Ἁγία Γραφή μὲ πολλὴ προσοχή. Ἔτσι θὰ γνωρίσουμε τὰ διδάγματά της, ἐφόσον βέβαια τὰ μελετοῦμε συνεχῶς.

13. Κράτησέ τον καὶ φέρε τον σὲ δύσκολη θέση καὶ μὴν τὸν ἀφήσεις νὰ σοῦ ξεφύγει μέσα ἀπὸ πολὺπλοκούς συλλογισμούς· κράτησέ τον καὶ σφίξε τον ἀποπνικτικά, ὄχι μὲ τὸ χέρι, ἀλλὰ μὲ τὸν λόγο. Μὴν τοῦ ἐπιτρέψεις νὰ διαστρέψει καὶ νὰ παρανοήσει τὰ πράγματα. Γι' αὐτὸ προκαλοῦν σύγ-

χυση σὲ αὐτούς, μὲ τοὺς ὁποίους συζητοῦν, ἐπειδὴ ἡμεῖς τοὺς ἀκολουθοῦμε καὶ δὲν τοὺς φέρουμε κάτω ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν θείων Γραφῶν. Τοποθέτησε λοιπὸν γύρω του, ἀπὸ παντοῦ, σὰν τεῖχος, τίς μαρτυρίες ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ δὲν θὰ μπορέσει οὔτε τὸ στόμα του νὰ ἀνοίξει.

14. Μὲ τὸν λόγο καταδιώκω, ὄχι τὸν αἰρετικό, ἀλλὰ τὴν αἵρεση. Δὲν ἀποστρέφομαι τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ μισῶ τὴν πλάνη καὶ θέλω νὰ τὸν ἀποσπᾶσω ἀπὸ αὐτήν.

ΕΟΡΤΕΣ

ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

*Χριστόδουλου Βασιλειάδη
Θεολόγου – Μουσικού*

1. Έορτή τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου)

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος χριστιανὸς αὐτοκράτορας, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ διάταγμα τῶν Μεδιολάνων τὸ 313 μ.Χ., καδιέρωσε τὴν ἀνεξιδρησκεία σὲ ὅλη τὴν ἐπικράτεια τῆς τότε ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἔτσι, μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο σταμάτησαν οἱ διωγμοὶ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Πολεμῶντας κάποτε στὴ Ρώμη ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐναντίον τοῦ Μαγνεντίου -ἢ ὅπως λένε κάποιοι ἄλλοι, στὸν ποταμὸ Δούναβη ἐναντίον τῶν Σκυθῶν- βρισκόταν σὲ ἀμηχανία, μὴ ξέροντας τί νὰ κάνει, διότι ἔβλεπε ὅτι οἱ ἐχθροὶ του εἶχαν πολὺ περισσότερὸ στρατὸ ἀπὸ ὅ,τι αὐτός. Βρισκόμενος λοιπὸν σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση, φανερώθηκε τὶς ἀπογευματινὲς ὧρες στὸν οὐρανό, πρὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο, τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, σχηματισμένο μὲ ἀστέρια καὶ γύρω ἀπὸ τὸν

σταυρὸ μὲ ρωμαϊκὰ γράμματα ἢ φράση «*Ἐν τούτῳ νίκα*», πάλι σχηματισμένη μὲ ἀστέρια.

Ἔτσι λοιπὸν σχημάτισε μὲ χρυσὸ ἓνα Σταυρὸ, σύμφωνα μὲ τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ, ποὺ φανερώθηκε στὸν οὐρανό, καὶ διέταξε νὰ προπορευέται ὁ Σταυρὸς τοῦ στρατοῦ του. Μὲ τὴ βοήθεια λοιπὸν τοῦ Σταυροῦ κατατρόπωσε τοὺς ἐχθρούς του, οἱ ὁποῖοι τράπηκαν σὲ φυγή.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μὲ τὸ θαῦμα ποὺ ἔγινε, κατάλαβε τὴ δύναμη τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἀφοῦ δέχθηκε τὸ ἅγιο βάπτισμα καὶ ἔγινε χριστιανός, ἔστειλε τὴ μητέρα του, ἁγία Ἐλένη, τὸ 326 μ.Χ., ἕνα χρόνο μετὰ τὴν πρώτη οἰκουμένη συνόδο, στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ βρεῖ τὸν Τίμιο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Πράγματι, ἡ ἁγία Ἐλένη πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ βρῆκε τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ τοὺς σταυροὺς τῶν δύο ληστῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συσταυρωθεῖ στὰ δεξιά καὶ ἀριστερὰ τοῦ Κυρίου. Βρῆκε ἀκόμη καὶ τὰ καρφιά, τὰ ὁποῖα εἶχαν χρησιμοποιήσει γιὰ νὰ σταυρώσουν τὸν Κύριο. Ὅμως ἡ ἁγία Ἐλένη δὲν ἤξερε ποιὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς σταυροὺς εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου. Ὅταν ὅμως τοποθέτησαν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου πάνω στὸ σῶμα μιᾶς γυναίκας χήρας, ἡ ὁποία εἶχε ἀποθάνει, αὐτὴ μὲ θαυματουργικὸ τρόπο ἀναστήθηκε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δύο σταυροὶ τῶν δύο ληστῶν δὲν εἶχαν δείξει ὁποιοδήποτε θαῦμα. Ἔτσι, μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἁγία Ἐλένη κατάλαβε ποιὸς ἦταν ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖο προσκύνησε μὲ εὐλάβεια.

Ὅμως καὶ οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ ἐπιθυμοῦσαν νὰ προσκυνήσουν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου καὶ δὲν μποροῦσαν. Ζήτησαν λοιπὸν τουλάχιστον νὰ ἀξιοθεοῦν νὰ τὸν

δοῦν. Τότε ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Μακάριος ὑψωσε στὸν ἄμβωνα τὸν Τίμιο Σταυρὸ. Ἀφοῦ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἶδαν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἄρχισαν νὰ φωνάζουν τὸ «Κύριε ἐλέησον». Ἀπὸ τότε ἐπεκράτησε ἡ γιορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὶς 14 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἁγία Ἐλένη, ἔκτισε ἀκόμη καὶ διάφορους ναοὺς, ὅπως στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλεέμ. Μὲ διαταγὴ τοῦ υἱοῦ τῆς Κωνσταντίνου, ἀνέλαβε νὰ κτίσει μεγάλο ναὸ στὸν λόφο τοῦ Γολγοθᾶ, ἐκεῖ ποὺ σταυρώθηκε ὁ Κύριος. Ἡ ἁγία Ἐλένη κατεδάφισε τὸν εἰδωλολατρικὸ ναὸ, τὸν ὁποῖο εἶχε κτίσει ἐκεῖ ὁ αὐτοκράτορας Ἀδριανός, πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια καὶ ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως.

Μετὰ ἀπὸ τριακόσια περίπου χρόνια ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος πῆρε ξανὰ πίσω τὸν Τίμιο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν εἶχαν πάρει ὡς λάφυρο, ὅταν εἶχαν κυριεύσει τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐλευθέρωσε τοὺς αἰχμαλώτους χριστιανούς μαζὶ μὲ τὸν πατριάρχη Ζαχαρία. Ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος λοιπὸν εἰσήλθε νικηφόρος καὶ θριαμβευτὴς στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἀνύψωσε γιὰ δεύτερη φορὰ τὸ ζωηφόρο ξύλο στὴ μεγάλη Ἐκκλησία μπροστὰ στὸν λαὸ τῆς

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων, διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα»¹.

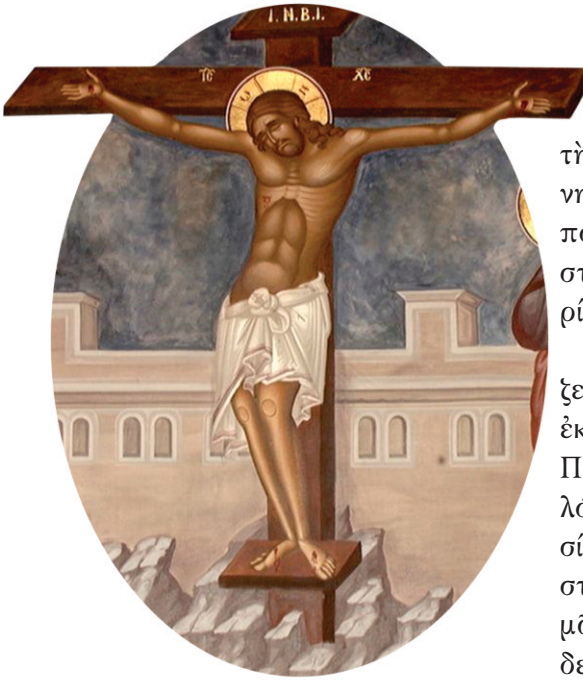
2. Ἡ πρόοδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (1η Αὐγούστου)

Ἡ πρόοδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐορτάζεται κατὰ τὴν 1^η Αὐγούστου. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς νηστείας τοῦ δεκαπενταυγούστου, ὅταν ἐορτάζουμε τὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Ἡ γιορτὴ τῆς προόδου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καθιερώθηκε σὲ ἀνάμνηση τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν Βυζαντινῶν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Σαρακηνῶν, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνοῦ. Κατὰ τὴ γιορτὴ αὐτὴ γινόταν στὴν Κωνσταντινούπολη ἡ πρόοδος, δηλαδή ἡ λιτάνευση, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἐβγαζαν τὸν Τιμίο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸ σκευοφυλάκιο τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τὸν περιέφεραν μέσα στοὺς δρόμους τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τὸν τοποθετοῦσαν σὲ διάφορους ναοὺς πρὸς προσκύνηση καὶ ἁγιασμὸ τῶν πιστῶν. Ἀκολούθως πάλι τὸν τοποθετοῦσαν στὸ σκευοφυλάκιο.

Κωνσταντινούπολης. Ἀπὸ ἐκεῖ κατέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα, ἔβγαλε τὸ βασιλικό του στέμμα καὶ ἀνυπόδητος, σηκώνοντας τὸ κιβώτιο μὲ τὸ Τιμίο Ἐύλο τὸ ἔφερε στὸν Γολγοθᾶ. Ἐκεῖ πάλι στὶς 14 Σεπτεμβρίου στὸν ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ πατριάρχης Ζαχαρίας ὑψωσε στὸν ἄμβωνα τὸν Τιμίο Σταυρὸ καὶ ὁ λαὸς ἔψαλλε τὸ «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου».

Ἡ γιορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἶναι ἀρχαιότατη καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς Δεσποτικὲς γιορτὲς, τὶς γιορτὲς δηλαδή πού εἶναι ἀφιερωμένες στὸν Δεσπότη Χριστό. Ἀναφέρεται στὴ σταύρωση καὶ τὸν θάνατο τοῦ Κυρίου, γι' αὐτὸ καὶ τιμᾶται μὲ αὐστηρὴ νηστεία, ὅπως ἀκριβῶς ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ. Τὸ Εὐαγγέλιο, πὸ ἀναγινώσκεται στὴ θεία Λειτουργία εἶναι τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο πὸ διαβάζεται τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ.

1. Ἀπολυτίκιον τοῦ Σταυροῦ. Ἦχος α΄, *Μηναῖον Σεπτεμβρίου*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 234.

3. Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως (Γ΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν)

Ἡ τρίτη Κυριακή τῶν νηστειῶν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὀνομάζεται Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ θρίσκειται στὴ μέση τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς. Σκοπός της εἶναι νὰ ὑποστηρίξει τοὺς πιστοὺς στὸν ἀγῶνα τοὺς κατὰ τῶν παθῶν τοῦ παλαιοῦ ἑαυτοῦ τους. Μᾶς ὑπενθυμίζει τὰ πάθη τοῦ Κυρίου,

τὰ ὁποῖα ὑπέμεινε γιὰ χάρι μας καὶ μᾶς παρηγορεῖ. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ σκοπὸ ἔχει νὰ γλυκάνει τὴν πικρία ποὺ νοιώδουμε ἀπὸ τὴ νηστεία καὶ νὰ μᾶς ἐνισχύσει στὴν πορεία μας μέχρι νὰ φτάσουμε στὴ ζωφόρο ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται καὶ Ξύλο Ζωῆς. Εἶναι τὸ ξύλο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο φυτεύτηκε στὸν Παράδεισο. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, ποὺ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τοποθέτησαν τὴ γιορτὴ αὐτὴ στὸ μέσο τῆς Σαρακοστῆς, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει ἀφενδὸς μὲν τὸν Παράδεισο τῆς τρυφῆς καὶ τὴν πτώση τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας ἀπὸ αὐτόν, ἀφετέρου δὲ ὅτι πλέον ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος πρὸ Χριστοῦ ἦταν τὸ πιὸ ἀτιμωτικὸ ὄργανο θανάτου, ἔχει γίνει πλέον ξύλο ζωφόρο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ζωογονούμεσθε καὶ παίρνομε δύναμη:

«Οὐκέτι φλογίνη ῥομφαία, φυλάττει τὴν πύλην τῆς Ἐδέμ· αὐτῇ γὰρ ἐπῆλθε παράδοξος σβέσις, τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, θανάτου τὸ κέντρον, καὶ Ἄδου τὸ νίκος ἐλήλαται, ἐπέστης δὲ Σωτῆρ μου βοῶν τοῖς ἐν Ἄδῃ· Εἰσάγεσθε πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον»².

2. Κοντάκιον. Ἦχος βαρύς, Κυριακή Σταυροπροσκυνήσεως, Τριώδιον, ἐκδ. Αποστολικῆς Διακονίας, σ. 494.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΔ΄

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν Δόξα Καὶ Μῦν Ἦχος β΄ Δι. ♯

(Αθανασίου Καραμάνη, Μηνολόγιον

Σεπτεμβρίου - Δεκεμβρίου, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 62)

ΥΜΝΟΛΟΓΙΚΑ

ΥΨΩΣΕΩΣ

 Εύαγγελου Γεωργίου
 Χημικοῦ - Θεολόγου - Μουσικοῦ

Οἱ ἐκκλησιαστικὲς τέχνες, ἡ ναοδομία, ἡ ξυλογλυπτική, ἡ κεντητικὴ τέχνη, ἡ ἀγιογραφία, ἡ ὑμνολογία καὶ ἡ ψαλτικὴ τέχνη, μᾶς ἀνάγουν συνεχῶς καὶ καλλιεργοῦν τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ μας αἰσθητήρια οὕτως ὥστε ἡ ὁλότητα τῆς ψυχοσωματικῆς μας ὑπόστασης νὰ συμμετέχει ἐνεργῶς καὶ οὐσιαστικῶς στὰ τελούμενα.

Εἰδικότερα, ἡ ὑμνολογία ἐξιστορεῖ μὲ σαφῆ καὶ ἐπαναλαμβανόμενο τρόπο τὰ γεγονότα κάθε ἑορτῆς, ἡ δὲ

ψαλτικὴ τέχνη ἀποδίδει μέσῳ τῆς ὀκταηχίας τὰ νοήματα τῶν ὕμνων, μὲ ἀποτέλεσμα δόγματα καὶ ἀλήθειες τῆς Πίστεως νὰ εἰσέρχονται ἀκούσια στὸν νοῦ¹.

Ἡ ὑμνολογία τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ μᾶς διαφωτίζει σὲ μεγάλο βαθμὸ γιὰ τὸ μυστήριο τῆς θυσίας τοῦ Θεοῦ Λόγου². Ἦδη στὸ πρῶτο τροπάριο τοῦ μικροῦ ἑσπερινοῦ ἀναφέρεται: «Ὑψουμένου σου Δέσποτα, ἐν Σταυρῷ συνανύψωσας, τοῦ Ἀδάμ τὴν ἔκπτωτον, φύσιν ἅπασαν (...)». Ἐπειτα στὰ ἀπόστιχα τοῦ μικροῦ ἑσπερινοῦ ἀναφέρεται: «Σήμερον τοῦ Χριστοῦ, ὁ Σταυρὸς ἀνυψοῦται, τὸ ζωφόρον ξύλον, ἐν ᾧ σαρκὶ ἐπάγη, πάντας ἀνακαλούμενος».

Τὸ ξύλο τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων ἐγινε ἡ αἰτία τῆς ἐξόδου τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἀπὸ τὴν παραδείσια μακαριότητα. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη διαπνέεται στὴ συνέχεια ἀπὸ πληθος γεγονότων, τὰ ὁποῖα προεικόνιζαν αὐτὰ πού ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ἀφοροῦν στὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐκπλήρωση τῆς Θείας Οἰκονομίας, τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου καὶ τέλος τὴν ἐπαναφορὰ του εἰς τὸ θεῖο κάλλος. Αὐτὲς οἱ προεικονίσεις χρησιμοποιήθηκαν καὶ ἀπὸ τὴν ὑμνολογία.

Ὁ μέγας ἑσπερινὸς τῆς ἑορτῆς ἀρχίζει μὲ προσόμοια τροπάρια σὲ β΄ ἦχο, προτρεπτικὰ τῆς ἀνύμνησης τοῦ ἀνυψομένου Σταυροῦ. Ἀκολουθεῖ τὸ

1. Βλ. Ἀθανασίου Βουρλή, *Δογματοθηκὰ ὄψεις τῆς Ὁρθοδόξου ψαλμωδίας*, Ἀθῆνα 1994.

2. Ἡ παγκόσμιος Ὑψωσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, *Μηναῖον Σεπτεμβρίου*, Βενετία 1863.

ιδιόμελο δοξαστικό «*Δεῦτε ἅπαντα τὰ ἔθνη*» πάλι σὲ β' ἤχο, ὅπου ἀναφέρεται καὶ πάλι ἡ λύση τῆς κατάρας «*ἀδίκη δίκη τοῦ δικαίου κατακριθέντος*».

Προεικονίσεις τῆς σταυρικῆς θυσίας ἐμφανίζονται:

Στὸ δεύτερο προσόμοιο τῶν κεκραγαρίων καὶ στὰ δοξαστικά τῶν ἀποστίχων καὶ τῆς Λιτῆς, ὅπου ἀναφέρεται ἡ νίκη τοῦ Μωυσῆ ἐπὶ τοῦ τυρράνου Ἀμαλήκ διὰ τῆς ὑψώσεως τῶν χειρῶν του.

Στὸ πρῶτο ἀνάγνωσμα τοῦ ἐσπερινοῦ, ὅπου δι' ἐνὸς ξύλου ὁ Μωυσῆς μετέτρεψε τὸ πικρὸ ὕδωρ τῆς Μερρᾶς σὲ γλυκὺ.

Σὲ δύο ιδιόμελα τῆς Λιτῆς, ὅπου ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν χειρῶν ἐπ' εὐλογία τῶν τέκνων, «*τὸ κραταῖον τοῦ Σταυροῦ προεδήλωσε σύμβολον*».

Ὀλόκληρο τὸ τρίτο ἀνάγνωσμα, ὅπου ὁ μεγαλοφωνότατος προφήτης Ἡσαΐας ἀναφέρει τὸ τρισύνθετο τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴ δόξα τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυρίου.

Στὶς καταβασίες, ὅπου ἀναφέρεται ἡ διάβαση τῆς Ἑρυθρᾶς ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ μὲ τὴ θαυματουργικὴ διάνοιξη τῶν ὑδάτων ἀπὸ τὸν μέγα Μωυσῆ.

Στὸν κανόνα τοῦ ὄρθρου, ὅπου ἀναφέρεται τὸ θαῦμα τοῦ Μωυσέως μὲ τὸ φίδι.

Στὸ πρῶτο τροπάριο τῆς ἔκτης ᾠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ ὄρθρου, ὅπου ὁ Ἰωνᾶς διασώζεται ἐκ τοῦ κήτους μὲ τὴ σταυροειδῆ κίνηση τῶν χειρῶν του.

Στὰ ἀπόστιχα τοῦ ἐσπερινοῦ ἐξυμνεῖται σὲ πλ. α' εἰρμολογικὸ ὁ Σταυρός. Συνολικὰ στὸν ἐσπερινὸ

βρίσκουμε τὶς παρακάτω διατυπώσεις περὶ τοῦ Σταυροῦ: «*τῶν πιστῶν καύχημα, Ἀθλητῶν στήριγμα, Ἀποστόλων ἐγκαλλώπισμα, Δικαίων πρόμαχος, πάντων τῶν Ὁσίων διάσωσμα, εὐλογημένον ξύλον, ξύλον τῆς ὄντως ζωῆς, φρουρὸς καὶ φύλακας, ἐλατῆρας τῶν δαιμόνων, τῆς εὐσεβείας τὸ ἀήτητον τρόπαιον, ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου, ὁ τῶν πιστῶν στηριγμός, ὄπλον ἀκαταμάχητον, δαιμόνων ἀντίπαλος, δόξα Μαρτύρων Ὁσίων, τῆς ὄντως χαρᾶς σημεῖον, ὁ καταράσων ἐχθρούς, Βασιλέων κραταίωμα, σθένος δικαίων, ἱερέων εὐπρέπεια, ὁ δεινῶν ἐκλυτρούμενος, ῥάβδος ἡ τῆς δυνάμεως, ὄπλον εἰρήνης, ὁ τῶν τυφλῶν ὁδηγός, τῶν ἀσθενούντων ἰατρός, ἡ ἀνάστασις ἀπάντων τῶν τεθνεώτων*».

Στὸν Οἶκο τῆς ἑορτῆς γίνεται ἀναφορὰ στὸν Ἀπόστολο Παῦλο, ὁ ὁποῖος διατρανώνει σὲ ὅλη του τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία «*Ἐμοί, φησί, καυχᾶσθαι μὴ γένοιτο, πλὴν εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ Σταυρῷ τῷ τοῦ Κυρίου, ἐν ᾧ παθῶν, ἔκτεινε τὰ πάθη*».

Ἀκολουθῶντας τὴν ἐξύμνηση τοῦ Τιμίου Ξύλου ὁ ὑμνωδὸς συνδέτει τὸ ἐξαποστειλάριον τῆς ἑορτῆς: «*Σταυρός, ὁ φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης· Σταυρός, ἡ ὠραιότης τῆς Ἐκκλησίας· Σταυρός, Βασιλέων τὸ κραταίωμα· Σταυρός, Πιστῶν τὸ στήριγμα· Σταυρός, Ἀγγέλων ἡ δόξα, καὶ τῶν δαιμόνων τὸ τραῦμα*».

Στὴ συνέχεια τὸ δοξαστικὸ τῶν αἰνῶν σὲ ἤχο πλ. β' «*Σήμερον προέρχεται ὁ Σταυρός τοῦ Κυρίου, καὶ πιστοὶ εἰσδέχονται αὐτὸν ἐκ πόθου, καὶ λαμβάνουσιν ἰάματα ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ πάσης μαλακίας. Αὐτὸν*

ἀσπασώμεθα τῇ χαρᾷ καὶ τῷ φόβῳ· φόβῳ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἀνάξιτοι ὄντες· χαρᾷ δὲ διὰ τὴν σωτηρίαν, ἣν παρέχει τῷ κόσμῳ, ὃ ἐν αὐτῷ προσπαγεῖς Χριστὸς ὁ Κύριος, ὃ ἔχων τὸ μέγα ἔλεος». Τὸ δοξαστικὸ ὁλοκληρώνει τὸν ὄρθρο τῆς ἐορτῆς αὐτῆς μὲ πανηγυρικὸ τρόπο καθ' ὅτι ἔχει μελοποιηθεῖ καὶ αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα δοξαστικὰ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς ὑψώσεως, ἀπὸ πολλοὺς συνθέτες τῆς ψαλτικῆς τέχνης.

Τέλος, μετὰ τὴν τελετὴ τῆς ὑψώσεως ὁ ὕμνωδὸς καλεῖ πάλι μὲ β΄ ἦχο τοὺς πιστοὺς πρὸς προσκύνησιν: «Δεῦτε Πιστοί, τὸ ζωοποιὸν ξύλον προσκυνήσωμεν (...)».

Ἡ δεσποτικὴ ἐορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

τοποθετήθηκε στὶς 14 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, σαράντα μέρες μετὰ τὴν Ἁγία Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου στὸ Θαβώριο ὄρος. Βρίσκεται ὅμως καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ἐνισχύοντας τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς στόχους στὴν πνευματικὴ μας πορεία.

Ὅσα καὶ νὰ εἰπωθοῦν, ὅσα καὶ ἂν ψαλοῦν γι' αὐτὸ τὸ γεγονός, ἀδυνατοῦν σίγουρα νὰ περιγράψουν τὴν ἄκρα συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ Λόγου ποὺ ὡς ἄμνος ἄμωμος ἐκούσια ὑπέμεινε τοὺς ἐξευτελισμούς, τὰ ραπίσματα, τὸ ὄξος, τὴν ἀτιμωτικὴ σταυρικὴ θυσία, τὸν θάνατο.

Μία ἐπίσκεψη στοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ στὸν φρικτὸ Γολγοθᾶ δύναται νὰ ἐπαναπροσδιορίσει μέσα μας τὸν ὄρο ταπείνωση καὶ νὰ φανερώσει τὶς ἐνοχές μας, ὡς μετόχων τοῦ ἀνθρώπινου γένους ποὺ σταύρωσε τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Ἐν τούτοις, τὸ ξύλο τὸ τοῦ Σταυροῦ εἶναι τὸ μέγα μας καύχημα διότι δι' αὐτοῦ ἠνοιχθήσαν πάλι οἱ πύλες τῆς Ἐδὲμ καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς μᾶς ἐξηγόρασε διὰ τοῦ ἰδίου Αἵματος χαρίζοντάς μας καὶ πάλι τὴν υἰοθεσία.

Κανεῖς δέ, δὲν μπορεῖ νὰ καυχᾶται ἀληθινά, ὅπως ὁ Ἀπ. Παῦλος, «εἰμὴ ἐκεῖνος, ὅστις προσηλώσας τὸν νοῦν εἰς τοῦ Γολγοθᾶ τὸ ὄρος, τυπώσῃ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὸν σταυρὸν καὶ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, καὶ βλέπων αὐτὸν διαπαντὸς ἐν τῷ σταυρῷ κρεμάμενον, σταυροὶ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις»³. Σταύρωση τὴν ὁποία ἀκολουθεῖ πάντα ἡ Ἀνάστασις, τὴν ὁποία καὶ προσδοκοῦμε στὴν προσωπικὴ καὶ ἐθνικὴ μας πορεία.

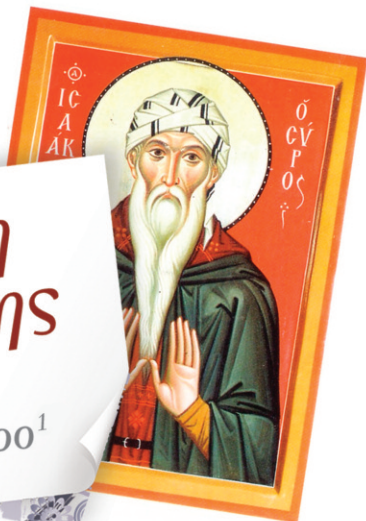
3. Νικηφόρου Θεοτόκη, Κυριακοδρόμιον εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Ὁμιλία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τ. Β΄, Ἀθῆναι 1840.

Άγγελου Μπαλάφα
Θεολόγου

Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης

κατὰ τὸν
Ἰσαὰκ τὸν Σύρο¹

«Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει» (Α΄ Κορ. 13, 4-8).

Τούτη ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποία περιγράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἶναι θεῖο γνῶρισμα, ἀποτελεῖ τὴ μτέρα ὄλων τῶν ἀγαθῶν καὶ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε στὴ ζωὴ μας καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ κατορθώσουμε γιὰ νὰ μᾶς ἀνοιχθοῦν οἱ πύλες τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐπίτευξή της, ὅμως, δὲν εἶναι πρᾶγμα εὐκόλο. Ὁ Μ. Βασίλειος παρατηρεῖ: «ὅτι μὲν γὰρ χρῆ ἀγαπᾶν ἀκηκόαμεν, πῶς δ' ἂν τοῦτο κατορθωθῆν ἐπιζητούμεν». Ναι μὲν ἔχουμε ἀκούσει καὶ γνωρίζουμε, λέει ὁ ἅγιος, ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπᾶμε, ὅμως, τὸ πῶς θὰ τὸ ἐπιτύχουμε εἶναι κάτι τὸ ὁποῖο χρήζει προσπάθειας καὶ ἀναζήτησης. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι εὐκόλη, δεδομένη ἢ καὶ αὐτονόητη. Χρειάζεται τὴν προαίρεσή μας, ἀπαιτεῖ ἀσκησι, θεωρεῖται κατόρθωμα μέγα καὶ ἀποτελεῖ τελικὰ τέχνη, ἡ ὁποία ὑπηρετεῖται μὲ ἄριστο τρόπο ἀπὸ τοὺς ἀσκητὲς Πατέρες.

Στὸ παρὸν ἄρθρο θὰ δοῦμε ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσκητὲς, τὸν ἀββᾶ Ἰσαὰκ τὸν Σύρο, ὁ ὁποῖος στοὺς Λόγους του περιγράφει τὸν τρόπο ἀγαπνητικῆς προσέγγισης τοῦ συνανθρώπου.

1. Γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ παρόντος ἄρθρου χρησιμοποιήθηκε ἡ ἔκδοσι τοῦ Ἰωακείμ Σπετσίερη: ΙΣΑΑΚ ΣΥΡΟΥ, *Τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά*, Ἀθήνα 1895.

Κατ' ἀρχὰς ζητάει τὴν τιμὴ τοῦ συνανθρώπου καὶ τὴν τοποθέτησή του πάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, διὰ λόγου καὶ ἔργου. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἢ συμπεριφορὰ βέβαια ἀπαιτεῖ τὴν ἀσκηση βίας στὸν ἑαυτό μας, ὥστε νὰ ὑπερβοῦμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο τοῦ ψεύδους, τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς περιφρόνησης τοῦ ἄλλου, τῆς καταλαλιᾶς καὶ τῆς ὑποκρισίας. Ἐπαινῶντας τὸν συνάνθρωπό μας τόσο ὅταν τὸν ἔχουμε μπροστά μας, ὅσο καὶ ἐνώπιον τρίτων, ἀκόμα καὶ γιὰ «ἀρετές» ποὺ δὲν ἔχει, τὸν «πληροφορεῖ» ὁ Θεός, ἔρχεται στὸ φιλότιμο καὶ ἀναγκάζεται, τρόπον τινά, ἀκόμα καὶ ἂν ἔχει κάποιο ἐλάττωμα νὰ τὸ θεραπεύσει, νὰ γίνῃ καλύτερος καὶ νὰ στραφῇ πρὸς τὸ ἀγαθό:

«Ἀνάγκασε τὸν ἑαυτό σου, ὅταν συναντήσεις τὸν πλησίον σου, νὰ τὸν τιμήσεις περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἀξίζει... καὶ ἐπαίνεσέ τον γιὰ ἀρετὲς ποὺ δὲν ἔχει καὶ ὅταν δὲν βρίσκεσαι μαζί του πάλι πὲς γιὰ αὐτὸν κάθε καλὸ καὶ τίμιο πράγμα. Καὶ αὐτὰ κάνε τα διότι τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐλκύεις εἰς τὸ καλό... καὶ σπεῖρεις στὴν ψυχὴ του σπέρματα ἀρετῆς». Ἐνεργῶντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο δὲν ὠφελεῖται μόνο ὁ πλησίον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ μιᾶ τιμητικὰ γιὰ τὸν ἄλλο: «ἐσὺ μὲ τὸν καλὸ αὐτὸ τρόπο ἐθίζεσαι στὸ καλό, ἀποκτᾶς πολλὴ ταπεινώση καὶ χωρὶς μεγάλο κόπο κατορθώνεις μεγάλες ἀρετές».

Ἡ ἀγάπη ἀκόμα δὲν πρέπει νὰ μειώνεται ὅταν ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ κάποιον ποὺ ἐνδεχομένως σφάλλει στὴν πίστη ἢ ἐπιτελεῖ κακὰ ἔργα. Αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο δὲν τὸν μειώνουμε, δὲν τὸν ἀτιμάζουμε, δὲν τὸν κατακρίνουμε, δὲν τὸν φθονοῦμε, δὲν τὸν ἀποστρεφόμεσθε καὶ δὲν τὸν ἐλέγχουμε ἀδιάκριτα:

«μὴν ἐλέγξεις καὶ μὴν ὀνειδίσεις ποτὲ κανένα οὔτε ἀκόμα καὶ αὐτοὺς ποὺ εἶναι κακοί».

Γνωρίζοντας ὅτι ἔχουμε ὅλοι κριτὴ στὸν οὐρανό, ὁ ὁποῖος κρίνει δίκαια, ἀποκτοῦμε ταπεινώση καὶ δὲν διακατεχόμεσθε ἀπὸ τὸ πάθος νὰ μεμφοῦμε ἢ νὰ κρίνουμε τὸν ἄλλον:

«ἡ ἀγάπη δὲν γνωρίζει νὰ θυμῶνῃ, οὔτε νὰ παροξύνῃται, οὔτε νὰ μέμψῃται κάποιον μὲ πάθος».

Ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ συμβουλὴ καὶ ἡ νοουθεσία πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο πρέπει νὰ γίνονται μὲ σύνεση, μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ ἀκόμα περισσότερη διάκριση:

«ἐὰν θέλεις νὰ ἐπιστρέψεις τὸν πλανεμένο ἄνθρωπο στὴν ὁδὸ τῆς ἀλήθειας, λυπήσου γιὰ αὐτὸν καὶ μὲ δάκρυα πὲς τοῦ ἕνα ἢ δύο λόγια ἀγάπης, χωρὶς νὰ ὀργισθεῖς κατ' αὐτοῦ».

Ἐπειτα πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τύχει τιμῆς, κατὰ τὸν τρόπο ποῦ ἀναφέραμε πῶς πάνω, ὥστε νὰ νιώσει μέσα του τὴν ἀνάγκη νὰ στραφῆι πρὸς τὸ καλό:

«Τιμῶντας τὸν μὲ τὸν τρόπο αὐτό, δέχεται πλέον εὐκόλα τὸν ἔλεγχο γιὰ ὅποιο ἐλάττωμα ἔχει καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ διορθώσει, ἐντρεπόμενος γιὰ τὴν τιμὴν ποῦ τοῦ προσέφερες».

Ταυτόχρονα πρέπει νὰ τὸν ἀναπαύσουμε καὶ σωματικῶς, ὅπως νὰ τοῦ προσφέρουμε μιὰ καρτέκλα γιὰ νὰ καθίσει, ἕνα ποτήρι κρύο νερὸ καὶ ἕνα ἀπλὸ κέρασμα:

«ὅταν θέλεις νὰ συμβουλευθεῖς κάποιον, ὥστε νὰ πράττει τὸ καλό, πρῶτα ἀνάπαυσέ τὸν σωματικὰ καὶ ἔπειτα τίμησέ τὸν μὲ λόγια χριστιανικῆς ἀγάπης. Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ κάνεις, διότι τίποτε ἄλλο δὲν πείθει καλύτερα τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν κακία καὶ νὰ ἐπιλέξει τὴν ἀρετή, ὅσο ἡ σωματικὴ περιποίηση καὶ ἡ ἀρετή».

Ἡ τιμὴ πρὸς τὸν ἄλλον γίνεται μὲ συγκεκριμένο τρόπο: ὁ λόγος εἶναι γλυκὺς, ἡ χειραγία θερμὴ, ἡ ἀγαπῶσα ψυχὴ ἀγκαλιάζει τὸν ἄλλο, σκεπάζει τὸ σφάλμα του, ἀναδέχεται ὅλα του τὰ πταίσματα, γινόμενη «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα», κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο (Α΄ Κορ. 9, 22). Ἀκόμη, ὅμως, καὶ νὰ μὴν μποροῦμε νὰ ἐπιδείξουμε τόσο ἅγια συμπεριφορὰ, μποροῦμε τουλάχιστον νὰ ὑπομείνουμε τὸν πλησίον, ὁ ὁποῖος ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἁμαρτωλός, αἰρετικὸς ἢ περιθωριακός, καὶ νὰ μὴν τὸν κατασχύνουμε. Λέει χαρακτηριστικὰ ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ:

«Ἀπλῶσε τὸ ἔνδυμά σου καὶ σκέπασε τὸν πταίοντα, καὶ στὴν περίπτωσιν ποῦ ἐσὺ δὲν μπορεῖς νὰ ἀναδεχθεῖς τὰ πταίσματα καὶ τὴν ντροπὴν του, τουλάχιστον ὑπόμεινε, καὶ μὴν τὸν κατασχύνεις».

Συμβουλεύει ο άββας Ίσαάκ τόν συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφορᾶς, διότι στόν Χριστιανισμό ό άμαρτωλός θεωρεΐται και εΐναι άσθενής, ό όποϊός χρειάζεται ειδική προσέγγιση:

«οί άσθενείς και άρρωστοι κατά την ψυχήν χρειάζονται μάλλον συμπαθείας παρά έπιπλήξεως».

Τήν προσέγγιση τούτη την προσφέρουν στους άμαρτωλούς όσοι έχουν αγάπη. Αυτοί εΐναι οί σοφοί κατά Θεόν άνθρωποι, οί πνευματικά δυνατοί, οί όποϊοι βαστάζουν την άσθένεια των αδυνάτων και τους διορθώνουν με πραότητα και ύπομονή:

«ή αρχή τής σοφίας του Θεού εΐναι ή επιείκεια και ή πραότητα, ή όποία ύποφέρει τις άσθένειες των ανθρώπων. Τοϋτο εΐναι κατόρθωμα μεγάλης και γενναίας ψυχής, όπου οί πνευματικά δυνατοί βαστάζουν τα άσθενήματα των αδυνάτων και διορθώνουν τους πταίοντες με πραότητα, ειρήνη και ύπομονή».

Αυτοϋ του είδους ή ενέργεια άποτελει μΐμηση του Χριστου, ό όποϊός, σύμφωνα με τόν Άπόστολο Πέτρο: «τάς άμαρτίας ήμων αυτός ανήνεγκεν εν τῷ σώματι αυτού επί τὸ ξύλον, ίνα ταϊς άμαρτίαις άπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνη ζήσωμεν» (Α΄ Πέτρ. 2, 24). Ή θυσιαστική αυτή πράξη άποτελει χαρακτηριστικό γνώρισμα των μεγάλων Γερόντων. Οί εν λόγω Γέροντες, ως πνευματικά άναστήματα, ύπομένουν, ένθαρρύνουν, παρηγοροϋν και κατευθύνουν στη σωτηρία τόν λαό του Θεου. Διά τής αγάπης ό διακριτικός Γέροντας δέν όδηγεϊ σε άπόγνωση, δέν άπελπίζει και δέν

περιφρονεί τόν άμαρτωλό, αλλά του παρέχει άνεση, άνάπαυση, παρηγοριά και τόν τρόπο τής σωτηρίας του.

Τελικά μπορεί να λεχθει ότι ή αγάπη εΐναι ένα δύσκολο άθλημα που άπαιτει πολυ άγώνα και άγωνία για να πραγματοποιηθει. Οί καρποί της, όμως, εΐναι γλυκύτατοι. Τόσο για αυτό που την εφαρμόζει, όσο και για αυτό που τη δέχεται.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Δήμητρας Ἀθανασιάδου
Θεολόγου

Τὸ κατεξοχὴν σύμβολο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Τίμιος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ δύναμή του, διώκει τοὺς δαίμονες καὶ γίνεται ὄργανο σωτηρίας γιὰ τοὺς πιστούς¹.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς μᾶς λέει τὰ ἑξῆς:

«Ὁ σταυρὸς μᾶς δόθηκε σὰν σημεῖο στὸ μέτωπο... γιατί μὲ τὸν σταυρὸ οἱ πιστοὶ ξεχωρίζουμε ἀπὸ τοὺς ἀπίστους... Αὐτὸς εἶναι σφραγίδα, γιὰ νὰ μὴ μᾶς προσβάλλει αὐτὸς ποὺ σπέρνει τὸν ὄλεθρο (δηλαδή ὁ διάβολος). Αὐτὸς εἶναι τῶν πεσμένων ἢ ἀνάστασι, τῶν ὀρθίων τὸ στήριγμα, τῶν ἀσθενῶν ἢ βακτηρία, τῶν ποιμαινομένων ἢ ράβδος, τῶν ἐπιστρεφόντων ἢ χειραγωγία, ἢ τελείωσι ὅσων προκόπτουν... ἢ δύναμη ποὺ ἀπομακρύνει ὅλα τὰ κακά, πρόξενος ὄλων τῶν ἀγαθῶν, (εἶναι) δύναμη ποὺ ξεριζώνει τὴν ἁμαρτία, φυτὸ ἀναστάσεως, ξύλο αἰώνιας ζωῆς»².

«Σ’ ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς τὰ πάντα τελοῦνται μὲ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ» τονίζει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ὁ Σταυρὸς εἶναι παρὸν εἴτε πρόκειται νὰ ἀναγεννηθοῦμε διὰ τοῦ βαπτίσματος εἴτε νὰ

λάβουμε τὴ μυστικὴ τροφή τῆς Θείας Κοινωνίας... παντοῦ παρευρίσκεται μαζί μας τὸ σύμβολο τῆς νίκης. Διότι ὁ Σταυρὸς ἔσωσε τὴν οἰκουμένη... ἔκανε τὴ γῆ οὐρανό»³.

Τὸ ἴδιο αὐτὸ σύμβολο, ὅμως, τὸ ὄργανο σωτηρίας γιὰ τοὺς πιστούς, εἶναι σκάνδαλο καὶ μωρία γιὰ τοὺς αἰρετικούς. «Ὁ Λόγος γὰρ ὁ τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστι», γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος⁴.

«Εἶναι μωρία βέβαια», σχολιάζει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «γιὰ ὅσους δὲν δέχονται καὶ δὲν σκέφτονται μὲ πίστη τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐρευνοῦν τὰ θεῖα μὲ ἀνθρώπινες καὶ φυσικὲς σκέψεις. Γιατὶ ὅλα τοῦ Θεοῦ βρισκονται πάνω ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὸν λόγο καὶ τὴν ἔννοια»⁵.

Οἱ Χιλιαστές, μάλιστα, ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ διαστρέψουν τὴ σημασία τοῦ σχήματος τοῦ σταυροῦ καὶ νὰ μιλήσουν γιὰ ἓνα «παλούκι» στὸ ὁποῖο θανατώθηκε ὁ Χριστὸς καὶ ἀκολούθως νὰ συστήσουν νὰ ἀπεμποληθεῖ ἓνα τέτοιο σύμβολο, καθὼς κανένας λογικὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ

1. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, Ὁρθόδοξη Πίστη, Λατρεία καὶ Ζωή, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2012, σσ. 127-128.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, (κείμενο-μετάφραση, εἰσαγωγή-σχόλια, Ν. Ματσούκα), ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 355-357.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Εἰς Ματθαῖον, 54, PG 58, 537-538.

4. Α΄ Κορ. 1, 18.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὅπ.π., σ. 353.

διανοεῖτο νὰ φιλήσει καὶ νὰ φορέσει στὸν λαϊμό του τὸ ὄπλο, μὲ τὸ ὁποῖο φονεύτηκε προσφιλές του πρόσωπο⁶. Ἀμέτοχοι τῆς Θείας Χάριτος, ὅμως, οἱ Χιλιαστές, ἀγνοοῦν αὐτὸ πού παραθέτει ὁ ὑμνογράφος τοῦ κοντακίου τῆς Μεταμορφώσεως: «ἵνα ὅταν σὲ ἴδωσι σταυρούμενον, τὸ μὲν πάθος νοήσωσιν ἐκούσιον». Καὶ εἶναι ἐκούσιο, ἀφοῦ πραγματικὰ ὁ Χριστὸς γεννᾶται γιὰ νὰ σταυρωθεῖ⁷: «Διὰ τοῦτο ἦλθον», λέει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, «εἰς τὴν ὥραν ταύτην»⁸, εἰς τὴν ὥρα, δηλαδή, τοῦ Πάθους καὶ τοῦ Σταυροῦ.

Κατανοοῦμε, ἐπομένως, οἱ πιστοὶ ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ μέσο μὲ τὸ ὁποῖο συντελέστηκαν τὰ γεγονότα τῆς Θείας Οἰκονομίας, ὥστε ὁ ἐξόριστος ἀπὸ τὸν Παράδεισο ἄνθρωπος, ὁ καταδικασμένος στὸν θάνατο καὶ ὑποχείριος τῆς φθορᾶς, νὰ δεχθεῖ τὴ λύση τῆς κατάρας, τὴν κατάργηση τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἐπάνοδο πρὸς τὴν ἀρχαία μακαριότητα.

Ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Χριστοῦ μᾶς εὐεργέτησε ποικιλοτρόπως:

τοῦτος ὁ θάνατος εἶναι ἡ νίκη κατὰ τοῦ θανάτου,

ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή ὁ Σταυρὸς, μᾶς λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, μᾶς περιέβαλε μὲ τὴν ἐνυπόστατη σοφία καὶ δύναμη⁹, ἀφοῦ ὅπως γράφει καὶ ὁ Απόστολος Παῦλος: «ὄσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν»¹⁰.

Τὸ Τίμιο Ξύλο ἀποτελεῖ τὸ ὄντως σεβάσμιο, διότι ἔλαβε δύναμη καὶ χάρη μεταβιβαζόμενη σὲ αὐτὸ ἀπὸ τὸν Χριστό, πού εἶναι ἡ δύναμη καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ¹¹.

«Προσκυνοῦμε τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ», μᾶς διδάσκει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «χωρὶς βέβαια νὰ τιμᾶμε τὴν ὕλη -μὴ γένοιτο- ἀλλὰ τὸν τύπο ὡς σύμβολο τοῦ Χριστοῦ... (Πρέπει, λοιπόν, νὰ προσκυνοῦμε τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ) γιατί, ὅπου βρίσκεται τὸ σημεῖο, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ ἴδιος»¹².

Γτὸν σταυρικὸ θάνατο ἀφενὸς παρατηροῦμε τὴν ἀπόλυτη ὑπακοή τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ὥστε νὰ ἐκπληρωθεῖ τὸ σχέδιο τῆς Θείας Οἰκονομίας, καὶ ἀφετέρου τὴν ἐκού-

6. π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, *Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά καὶ Ὁρθοδοξία. Ἡ λατρεία τῆς Σκοπιάς*, τ. Γ', ἐκδ. Διάλογος, Ἀθήνα 1995, σ. 107.

7. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, *Θεία Λειτουργία*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1993³, σ. 83.

8. Ἰω. 12, 27.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, ὅπ.π., σ. 355.

10. Ρωμ. 6, 3.

11. Α' Κορ. 1, 24.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, ὅπ.π., σσ. 357-359.

σια και θυσιαστική αγάπη του Χριστού προς τα αγαπώμενα πρόσωπα. 'Ο Σταυρός διασαλπίζει την «ἐξ ὅλης καρδίας και διανοίας αγάπη προς τὸν Θεόν» και την «ἀγάπη προς τὸν πλησίον». Μᾶς καλεῖ νὰ ἐντροφήσουμε στὰ λόγια τοῦ Κυρίου: «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶός εἰμι και ταπεινός τῆ καρδία»¹³.

Η πατρότητα τῆς ἔννοιας τῆς πραότητας ἀποδίδεται στοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες φιλοσόφους¹⁴. Οἱ τρεῖς πιὸ συχνὰ χρησιμοποιούμενες λέξεις κατὰ τὴν κλασικὴ ἐποχὴ, ποὺ δῆλωναν τὴν ἠπιότητα, εἶναι τὰ ἐπίθετα πρᾶος, φιλόανθρωπος και ἐπιεικής. Ἡ ἐπιεικής συμπεριφορὰ ἀπαγορεύει νὰ φτάσει κανεὶς στὰ ἄκρα τῶν δικαιωμάτων του. Ἡ ἀρετὴ τῆς ἡμερότητας συνδέεται μὲ τὴ σοφία. Ἡ συγκατάβαση, ἡ ὑπομονή, ἡ συμφιλίωση εἶναι ἔννοιες ποὺ συμφύρονται μὲ τὴν ἡμερότητα. Σὲ ἓνα πρῶτο ἐπίπεδο ἡ ἠπιότητα φανερώνεται μὲ τὴν εὐγένεια τῶν τρόπων, τὴν εὐμενῆ διάθεση ποὺ ἐπιδεικνύει κάποιος πρὸς τὸν ἄλλο. Σὲ ἓνα ἀνώτερο ἐπίπεδο ἐκδη-

λώνεται ὡς φιlanθρωπία και ἐλεημοσύνη πρὸς τοὺς δυστυχεῖς, ὡς ἐπιείκεια και συγχωρητικότητα πρὸς τοὺς ἐνόχους, ὡς καταδεκτικότητα και φιλοξενία τῶν ξένων και ἀνέστιων.

Εντούτοις, στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψη ὀρθώνεται ὁ φραγμὸς τοῦ μέτρου, γιὰ νὰ ἀποσοβηθοῦν ἐνδεχόμενοι κίνδυνοι ἀπὸ τὴν κατάχρηση τῆς ἠπιότητας¹⁵. 'Ο Πλάτωνας στὴν Πολιτεία ἐπιχειρεῖ τὴ συγχωρητικότητα, ὅταν αὐτὴ ἐφαρμόζεται χωρὶς μέτρο. 'Ο Σωκράτης στὸν Γοργία

ὑποστηρίζει πὼς εἶναι ἀξιοθρήνητος ὁ ἔνοχος, ποὺ μένει ἀτιμώρητος, γιὰ τὴν μοιᾶζει μὲ τὸν ἀσθενῆ, στὸν ὁποῖο δὲν χορηγεῖται θεραπεία. 'Ο Δημοσθένης στὸν λόγο του Περὶ παραπροσβείας παραπονεῖται γιὰ τὴν ὑπερβολικὴ ἐπιείκεια τῆς Ἀθήνας, συνδυάζοντας τὴ λέξη «πραότητα» μὲ τὴ λέξη «εὐήθεια», δηλαδὴ μὲ τὴν ἀφέλεια ἢ τὴν ἀνοησία. Ἐνῶ χαρακτηριστικὰ, ὁ Ἀριστοτέλης βλέπει τὴν ἐπιείκεια ἀπλὰ ὡς μιὰ πράξη διορθωτικὴ τῆς σκληρῆς νομοθεσίας.

13. Μθ. 11, 29.

14. J. ROMILLY, Ἡ ἠπιότητα στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψη, (μτφρ. Κ. Καλαντζοπούλου), ἐκδ. Λιβάνη, Ἀθήνα 2007, σ. 12.

15. ὅπ.π., σσ. 310-348.

Ο Χριστιανισμός, όμως, διαφέρει άπείρως από τον ειδωλολατρικό έλληνισμό, άφοϋ προτείνει και εφαρμόζει άλλα μέτρα στην αντιμετώπιση τών ανθρώπων. Από την ήπιότητα, πού επικαλοϋνται οί Έλληνες, μέχρι την τέλεια αγάπη, πού πρεσβεϋεί ο Χριστιανισμός και διαχέεται πρὸς ὅλους -άκόμη και πρὸς τοὺς ἐχθρούς- ὑπάρχει ἄβυσσος.

Τὸ εὐαγγελικὸ παρακείμεμα: «ὅστις σὲ ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ και τὴν ἄλλην»¹⁶, ὑπερβαίνει κάθε λογική.

Αναμφισβήτητα, τὸ πολίτευμα και ἡ δικαιοσύνη τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ φαινόμενο μοναδικὸ στην ἀνθρώπινη ἱστορία και ἀνυπέρβλητο.

Η δικαιοσύνη, πού στην Παλαιὰ Διαθήκη σημαίνει εὐημερία κατὰ τὴν τήρηση τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ, σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ ἐπακόλουθα δεινὰ κατὰ τὴν παράβαση τών ἐντολῶν Του, στην Καινὴ Διαθήκη ἀνακεφαλαιώνεται και ὀλοκληρώνεται ὡς φανέρωση τοῦ Θεοῦ πια ὡς τέλεια Ἀγάπη.

Πάσχει ὁ Δίκαιος και Πανακήρατος Θεός-Λόγος, ἐνῶ ἡ παντοδυναμία Του παραχωρεῖ τὴ θέση τῆς στην ἄκρα ταπεινώση τοῦ Πάθους.

Ἡ παντοδυναμία δὲν καταρ-

γεῖται, ἀλλὰ τίθεται, θὰ λέγαμε, σὲ λανθάνουσα κατάσταση μέχρι τὴν ἐνδοξη ὥρα τῆς Ἀναστάσεως. Τὸ ἀσύλληπτο αὐτὸ γεγονός, ὅμως, γίνεται σκάνδαλο γιὰ τοὺς Ἰουδαίους.

«Ἡ πραότητα», ἐπισημαίνει ὁ π. Σωφρόνιος Ζαχάρωφ, ὑπομνηματίζοντας τὸν ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, προσδιορίζεται «ὡς πνευματικὴ ρωμαλεότητα δυνάμενη νὰ φέρει ἐπ' αὐτῆς τὰ βάρη και τὰς ἀσθενείας τών ἄλλων. Πρόκειται περὶ διηνεκοῦς ἐτοιμότητος νὰ ὑπομείνει τις τὰς ὕβρεις ἢ νὰ μένει ἐσωτερικῶς ἀτάραχος εἰς τοὺς ἐπαίνους. Εἶναι εἰρηνικὴ ἐγκαρτέρησις εἰς πᾶσαν θλίψιν, εἰσέτι και εἰς τὸν θάνατον. Ἐντὸς αὐτῆς περικλείεται μεγίστη δύναμις και ἡ νίκη ἐπὶ τοῦ κόσμου»¹⁷.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Πλάτωνας στὸ ἔργο του *Πολιτεία*, προμηνϋει, πὼς ὁ ἀληθινὰ δίκαιος θὰ μαστιγωθεῖ, θὰ βασανισθεῖ, θὰ ριχθεῖ στὴ φυλακή, θὰ τυφλωθεῖ μὲ πυρωμένα δαυλιὰ και τέλος, ἀφοῦ πάθει ὅλα αὐτά, θὰ σταυρωθεῖ. Τούτη ἡ ἀναφορά, κρινόμενη ἱστορικὰ θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἡ μοιραία και ἀτυχῆς κατάληξη τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀνθρώπου, ἐν προκειμένῳ τοῦ Ἰησοῦ, πού ὑπῆρξε μάρτυρας τῆς ἀλήθειας και τῆς δικαιοσύνης.

16. *Μθ.* 5, 39.

17. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΖΑΧΑΡΩΦ (ἀρχιμ.), *Ἄσκησις και θεωρία*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ 1996, σ. 43.

Ὡστόσο τὸ γεγονός τῆς Σταύρωσης, ἐρμηνεύεται ὀρθὰ μόνο μὲ θεολογικὰ κριτήρια.

Αὐτὰ τὰ θεολογικὰ κριτήρια λένε πὼς ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἡ πεμπτοσύνη καὶ τὸ θεμέλιο τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τὸ πλέον ἀποφασιστικὸ γεγονός γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Θεανθρώπου, ποὺ ἔπεται τῆς Σταυρικῆς θυσίας, ἀποτελεῖ τὴ δικλείδα τῆς σωτηριολογικῆς ἐρμηνείας του, συμπεραίνει ὁ Γ. Πατρῶνος καὶ προσθέτει: «Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ κατάληξη τῆς κοινῆς ἀνθρώπινης μοίρας. Ἦταν ἡ προσωπικὴ ἐκλογή γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Παραδόθηκε ὁ ἴδιος ἐκούσια γιὰ νὰ δείξει μὲ τὸν θάνατό Του τὴ χρεωκοπία τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ»¹⁸.

Γι' αὐτό, τελικὰ, ὁ Τίμιος Σταυρὸς εἶναι τὸ σύμβολο ποὺ ἀποκαλύπτει τὴ Δόξα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἴδια ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Ἀλήθεια, ὁ Κύριός μας, ἀποκαλύπτει τὸ ἀνυπέ-

βλητο μεγαλεῖο τῆς θεότητάς Του πάνω στὸν Σταυρὸ μὲ τὰ λόγια: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιῶσι»¹⁹, ἐνῶ μὲ τὸ φοβερὸ «τετέλεσται»²⁰ ἐπικύρωσε τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ξύλο τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ θανάτου, γίνεται πλέον «χαρᾶς σημεῖον».

Ὁ Σταυρωμένος καὶ Ἀναστημένος Ἰησοῦς θὰ μᾶς καλέσει νὰ ἀναλάβουμε καὶ ἐμεῖς, ἐλεύθερα καὶ συνειδητὰ, τὸν προσωπικὸ σταυρὸ μας καὶ νὰ γίνουμε μιμητές Του. Εἶθε ἡ δύναμη, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Τίμιο καὶ Πανσεβάσμιο Σταυρὸ, νὰ στηρίξει ἕκαστον εἰς τὸν ἀγῶνα του. Γένοιτο!

18. Γ. Π. ΠΑΤΡΩΝΟΥ, *Ἡ ἱστορικὴ πορεία τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπὸ τὴ φάτνη ὡς τὸν κενὸ τάφο*, ἐκδ.

Δόμος, Ἀθήνα 1997², σ. 507.

19. Λκ. 23, 34.

20. Ἰω. 19, 30.

Εμείς οἱ Χριστιανοὶ ἔχουμε ὡς μέγιστο καὶ κραταῖο σύμβολο, τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Τὸ πρῶην ἀντικείμενο τῆς αἰσχύνῃς καὶ τὸ σύμβολο τῆς κατάρρας -διότι πάνω σὲ αὐτὸν θανατώονταν οἱ τότε μεγάλοι ἐγκληματίες- μετατράπηκε σὲ δόξα τῆς Ἐκκλησίας, σύμβολο χαρᾶς καὶ ὄργανο σωτηρίας. Σύμβολο τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ καὶ σύμβολο ποὺ τρέμουν τὰ δαιμόνια. Καὶ ὅλα τοῦτα διότι ὁ Σταυρὸς περικλείει ὅλα τὰ σωτηριώδη γεγονότα ποὺ ἡ ἄφατος ἀγάπη τοῦ Θεοῦ οἰκονόμησε γιὰ τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπο.

- Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου,
 - εἶναι ἡ ταυτότητα ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν,
 - μᾶς διακρίνει ἀπ’ ὅλους τοὺς μὴ βεβαπτισμένους
 - καὶ σηματοδοτεῖ τὸν τρόπο τῆς καθ’ ἡμέραν ζωῆς μας.
- Καὶ ἡ καθημερινὴ ζωὴ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν εἶναι ζωὴ ἀγῶνα, πειρασμῶν καὶ δυσκολιῶν. Αὐτὸ μᾶς τὸ δήλωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, λέγοντάς μας: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι»¹. Πράγματι, ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκολουθήσει τὸν Χριστὸ καὶ νὰ μὴν

1. Μρ. 8, 34.

φέρει μάταια τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, πρέπει νὰ φυλάξει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σηκώσει τὸν σταυρό του, ἀρνούμενος τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν κακότητα τοῦ παλαιοῦ του ἑαυτοῦ.

- Τὸ «ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν» σημαίνει τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὰ ἔλεεινὰ καὶ ὀλέθρια πάθη μας.

- Τὸ νὰ ἀπαρνηθεῖ ὅμως κανεὶς τὸν ἑαυτό του δὲν εἶναι εὐκολο πρᾶγμα.

- Εἶναι σκληρό, δύσκολο καὶ ἐπώδυνο.

- Ἐξοῦ καὶ τό, «ἀράτω τὸν σταυρόν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι».

- Ἡ ἄρση τοῦ σταυροῦ δηλώνει τὴ σταυρικὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ.

- Αὐτὴ ἡ ζωὴ ταυτίζεται μὲ τὴν προσπάθεια τήρησης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

- Αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς τοῦ Εὐαγγελίου².

- Αὐτὴ ἡ ζωὴ μέσα ἀπὸ κόπο καὶ πόνο καὶ ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ πάλης κατὰ τοῦ διαβόλου, ἀποτελεῖ τὸν μόνον τρόπο νὰ φτάσουμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν³.

- Οἱ πατέρες τῆς ἐρήμου ὁμιλοῦν γιὰ τοῦτο τὸν σταυρικὸ ἀγῶνα τήρησης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς διδάσκουν τὸν τρόπο ποὺ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀρετὴ:

- ἀγωνίσου ἐν μετανοίᾳ καὶ προσπάθησε μὲ μέγιστη ὑπομονή, μὲ φόβο Θεοῦ καὶ μακροθυμία, μὲ κάθε προθυμία ψυχῆς καὶ σώματος, μὲ πολλή ταπείνωση, μὲ ἄσκηση καὶ νηστεία καὶ θερμὴ προσευχὴ καὶ ἰκε-

σίες, μὲ στεναγμοὺς καὶ δάκρυα.

- Φύλαξε τὶς αἰσθήσεις σου καὶ πρόσεχε:

- τί κοιτᾷς καὶ ποῦ βλέπεις,

- τί λὲς καὶ τί ἀκοῦς.

- Πρόσεχε τὶς θυρίδες τῆς ψυχῆς σου,

- μήπως εἰσέλθει δι’ αὐτῶν, ἔνεκα τῆς ἀπροσεξίας σου, ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ θάνατος.

- Ἀτιμαζόμενος, μὴν ὀργίζεσαι,

- ὑβριζόμενος, μὴν ἐχθραίνεσαι καὶ μὴν μισεῖς αὐτόν ποὺ σὲ ἀτιμάζει.

- Μὴν λησμονεῖς ὅτι ὁ ἀτιμάζων, ὁ λοιδορῶν καὶ ὁ κατηγορῶν,

- παρὰ τὸ ὅτι σὲ λυποῦν πρὸς στιγμὴ,

- ἐντούτοις, τελικὰ σὲ εὐεργετοῦν,

- διότι σὲ ἀπαλλάττουν ἀπὸ τὴν κενοδοξία.

- Μὴν ἀνταποδίδεις κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ «ἐτοίμασε ἑαυτόν» στὸ νὰ ὑπομένεις γενναίως καὶ χριστιανικῶς τὴν ἐξουθένωση:

- ἀνάπαυσε αὐτοὺς ποὺ σὲ κακοποιοῦν

- καὶ ταπεινώσου ἔμπροσθεν αὐτῶν ποὺ θέλουν νὰ σὲ ἐκμεταλλευτοῦν καὶ νὰ σὲ καταδυναστεύσουν.

- Μὴν προσέχεις στὰ σφάλματα καὶ τὶς πτώσεις τῶν ἄλλων,

- μὴν κρίνεις κανένα, σφετεριζόμενος θεϊκὴ ἐξουσία:

- κριτῆς ὄλων μας εἶναι ὁ Χριστός.

2. Μθ. 7, 13-14.

3. Πρβλ. Μθ. 11, 12· Ακ. 16, 16· Ἐφ. 6, 12.

• Μὴν μετράς τὸν ἑαυτό σου καὶ μὴν θεωρεῖς ὅτι εἶσαι καλύτερος καὶ πιὸ ἐνάρετος ἀπὸ τοὺς ἄλλους:

– προσπάθησε νὰ ἀποκτήσεις πτωχεία πνεύματος,

– ἀγωνίσου νὰ ἐνδυθεῖς τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴ μητέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν.

• Μὴν ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὴ δικαιοσύνη σου,

– μὴν πιστέφεις ὅτι ἡ πνευματικὴ σου ἄσκησις καὶ ἡ προσπάθειά σου σὲ ἔθεσαν σὲ μιὰ τέλεια καὶ παγιωμένη κατάστασις.

• Μὴν λησιμονεῖς ὅτι ὁ ληστής ἐνῶ ἦταν πάνω στὸν σταυρὸ μετανόησε καὶ δι' ἐνὸς λόγου του σώθηκε⁴,

– ἀλλὰ ὁ Ἰούδας, ἄν καὶ συναριθμημένος μὲ τὴν ομάδα τῶν Ἀποστόλων, ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀπώλεσε τὰ πάντα⁵.

• Γι' αὐτὸ πρόσεχε: «πάντες γὰρ οἱ πεποιοότες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἔπeson»⁶.

• Μὴν ἀπελπίζεσαι καὶ μὴν σὲ φοβίζουσι οἱ δυσκολίες τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα.

• Στὴν ἀρχὴ ὅλα φαντάζουσι δύσκολα, γι' αὐτὸ καὶ ἀπαιτεῖται πολλὴ ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ καὶ ἄλλη τόση ταπείνωσις, ὥστε νὰ ἀναθέτουμε τὴν ἀσθένειά μας στὸν ἴδιο τὸν Χριστό,

τὴν Παναγία μητέρα του, καὶ ἅπαντας τοὺς ἀγίους.

• Ὁ Θεὸς σαφῶς καὶ θὰ μᾶς βοηθήσει, ἀφοῦ ὁ ἴδιος διαβεβαίωσε ὅτι ὁ «ζυγός» του εἶναι «χρηστός» καὶ τὸ «φορτίον» του «ἐλαφρόν»⁷.

• Ὅμως, τὴν ἴδια στιγμὴ θὰ δοκιμάσει καὶ τὸν ζῆλο μας:

– ἔτσι, στὴν ἀρχὴ θὰ κοπιᾶσουμε.

• Προηγεῖται γιὰ ὅσους ξεκινοῦν τὴν πνευματικὴ τους ζωὴ πολὺς ἀγῶνας καὶ κόπος: ἔπειτα, ὅμως, ἀκολουθεῖ χαρὰ ἀνεκκλάλητος.

• Ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἀνάψουσι φωτιὰ πρέπει πρῶτα νὰ καταβάλουσι πολλὴ προσπάθεια μὲ τὰ ξύλα καὶ νὰ ταλαιπωρηθοῦν τὰ μάτια τους ἀπὸ τὸν καπνὸ,

– κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὅσοι ἀγωνίζονται πνευματικῶς, ἐξάπτουσι τὸ θεῖο πῦρ, «μετὰ δακρύων καὶ πόρων»⁸.

• Τοῦτα τὰ δάκρυα καὶ τοῦτος ὁ κόπος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν συσταύρωσίν μας μὲ τὸν Χριστὸ κατὰ τὴν προσπάθεια τήρησης τῶν ἐντολῶν του.

• Μετὰ, ὅμως, ἀκολουθεῖ πνευματικὴ ἀνάπαυσις καὶ ψυχικὴ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις.

4. Λκ. 23, 40-43.

5. Πρξ. 1, 16-18.

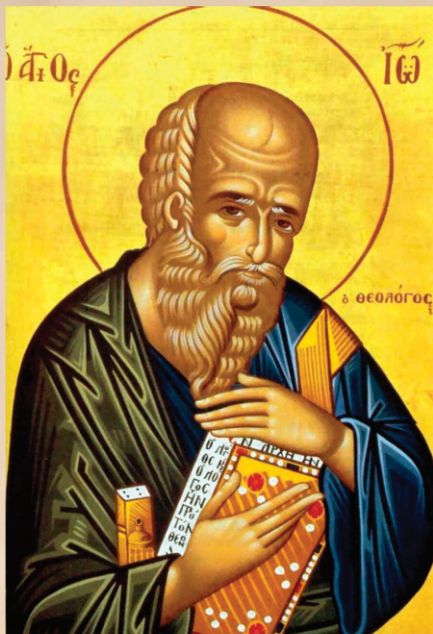
6. Παλλαδίου, Ἀποφθέγματα. Περὶ τοῦ ἀββᾶ Ξανθία, α', PG 65, 313AB.

7. Μθ. 11, 29-30: «ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν».

8. Παλλαδίου, Ἀποφθέγματα. Περὶ τῆς ἀμμᾶς Συγκλητικῆς, α', PG 65, 421AB.

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

1. Κατά την Καινή Διαθήκη

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Πληροφορίες για τή ζωή και τή δράση τοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, τοῦ ἐπωνομασθέντος Θεολόγου, τοῦ ἡγαπημένου μαθητῆ τοῦ Χριστοῦ, παίρνουμε τόσο ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, ὅσο και ἀπό τήν ἀρχαία παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τήν ἐπωνυμία «Θεολόγος», ἦταν παιδί τοῦ Ζεβεδαίου καί τῆς Σαλώμης, καθὼς και νεώτερος ἀδελφός τοῦ Ἰακώβου, ὁ ὁποῖος ἀποκεφαλίστηκε τὸ 42 ἢ 44 στὰ Ἱεροσόλυμα μὲ ἐντολή τοῦ Ἡρώδη Ἀγρίππα¹. Ἡ Σαλώμη, ἡ ὁποία ἂν και ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἰωάννη ὡς ἀδελφή τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου, ὅμως, τὸ πιθανότερο νὰ ἦταν ἀδελφή τοῦ Ἰωσήφ και συνεπῶς κονινιάδα τῆς Παναγίας². Στὴν πατερικὴ γραμματεία πάντως ὑφίσταται και ἡ ἀποψη ὅτι ἡ Σαλώμη ἦταν κόρη τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος³. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ Σαλώμη πίστευε στὸν Χριστὸ και τὸν ὑπηρέτησε, ἦταν παροῦσα στὴ σταύρωση, πῆγε τὴ νύχτα μὲ τις ἄλλες μυροφόρες στὸν τάφο και ὕστερα διακήρυξε τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου⁴.

1. Πρξ. 12, 1- 2.

2. Μθ. 27, 56' Μρ. 15, 40' Ἰω. 19, 25. Πρβλ. Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής*, τ. 9, σ. 43.

3. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, *Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον*, PG 87Γ', 3364B.

4. Λκ. 8, 1-3' Μθ. 27, 56' Μρ. 15, 40' 16, 1.

Ἡ οἰκογένεια Ζεβεδαίου ἦταν ἀρκετὰ εὐπορη, ἀφοῦ στήν ἐργασία της, τὴν ἀλιεία, εἶχε ἐργάτες μισθωτούς⁵. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἦταν θρησκευτικὴ φύση καὶ κατ' ἀρχὰς ἀκολούθησε τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, ἐνῶ ἀργότερα κλήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο νὰ γίνῃ μαθητὴς του⁶. Μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ του τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Πέτρο ἀποτελοῦσαν τὸν στενότερο κύκλο τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, καὶ ἦταν παρόντες σὲ πολὺ σημαντικὰ γεγονότα, ὅπως τὴ Μεταμόρφωση καὶ τὴν ἀνάσταση τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου⁷.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἐπεισόδιο κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ δύο ἀδελφοὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, παρακάλεσαν τὸν Ἰησοῦ νὰ τοὺς δώσει ἐξέχουσα θέση στὴ Βασιλεία του. Μὴ ἔχοντας ἀκόμα κατανοήσει τὸ πραγματικὸ περιεχόμενο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴ θεωροῦσαν ὡς κοσμικὴ καὶ ἐπίγειο. Ὁ Ἰησοῦς, ὄχι μόνον ἀρνήθηκε νὰ ικανοποιήσει αὐτὸ πού τοῦ ζητοῦσαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προεῖπε αὐτὰ πού θὰ ὑφίσταντο ὡς ἀκόλουθοί του⁸. Ἐνα ἄλλο γεγονός πού δείχνει τὸν ἐκρηκτικὸ χαρακτῆρα τῶν δύο ἀδελφῶν εἶναι αὐτὸ πού ἔλαβε χώρα ὅταν ἀπορρίφθηκε τὸ αἷτημα τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἐπισκεφθεῖ «κώμην Σαμαρειτῶν». Τότε οἱ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος, σκεφτόμενοι μᾶλλον κοσμικὰ καὶ κατ' ἐπέκταση ἐκδικητικὰ, θέλησαν νὰ καταστρέψουν τὴν περιοχὴ. Ὅμως ὁ Ἰησοῦς ἐπετίμησε τοὺς δύο ἀδελφούς, διότι σκέφτονταν ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης: «ιδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπον· Κύριε, θέλεις εἰπώμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐ-

5. Μρ. 1, 20.

6. Μθ. 4, 18-20: «Περιπατῶν δὲ (ὁ Ἰησοῦς) παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας... εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταρτίζοντας τὰ δίχτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ». Πρβλ. Μρ. 1, 16· Λκ. 5, 1-11.

7. Μθ. 17, 1· Μρ. 9, 2.

τούς, ὡς καὶ Ἡλίας ἐποίησε; στραφείς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματος ἐστε ὑμεῖς· ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι»⁹.

Ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε σὲ αὐτοὺς τὸ ὄνομα *Βοανεργές*, πού στὰ ἑλληνικά σημαίνει «υἱοὶ βροντῆς»¹⁰. Στὴν πατερικὴ παράδοση πάντως τὸ παρωνύμιο αὐτὸ θεωρήθηκε ὅτι σημαίνει τὴν ὑψιπετῆ τους θεολογικὴ σκέψη, σὲ σχέση μετὰ τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Μονογενοῦς, ἐξοῦ καὶ ἡ προσωνομία «θεολόγος». Ἔτσι, ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας τονίζει τὸ συνταρακτικὸ γεγονός πού ὁ «θεσπέσιος Ἰωάννης» εὐαγγελίζεται, δηλαδὴ τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τὸ «μέγα τι καὶ ἐξαισίον... τὸ σεπτὸν ἀληθῶς καὶ μέγα μυστήριον»¹¹. Ὁ δὲ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς ἐπεξηγεῖ καὶ λέει ὅτι οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου ὀνομάστηκαν *Βοανεργές*, ἔνεκα τοῦ ὅτι «ἐβρόντησαν οὗτοι τὰ θεολογικὰ δόγματα, ὁ μὲν Ἰάκωβος, ἀγρά-

φως, ὁ δὲ Ἰωάννης, ἐγγράφως»¹².

Ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἀποτελοῦσε τὸν ἀγαπημένο μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ, διακρινόμενος γιὰ τὴν ἀφοσίωσή του σὲ αὐτόν. Ἡ σχέση ἀγάπης καὶ ἀφοσίωσης πού εἶχε μετὰ τὸν Κύριο φαίνεται ποικιλοτρόπως· στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο ἀνατέθηκε στὸν Ἰωάννη ἀπὸ τὸν Πέτρο νὰ μάθει ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ποῖος εἶναι ὁ προδότης του¹³. Κατὰ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ, μόνος ὁ Ἰωάννης μαζί μετὰ τὸν Πέτρο ἀκολούθησαν τὸν διδάσκαλό τους μέχρι τὴν αὐλὴ τοῦ ἀρχιερέα Καϊάφα¹⁴. Ἀκολουθῶντας, κατὰ τὴ Σταύρωση, ἐνῶ ὄλοι οἱ ἄλλοι μαθητὲς φοβήθηκαν καὶ ἔφυγαν, μόνος ὁ Ἰωάννης ἦταν παρὼν. Ἡ εὐρύτητα τῆς καρδίας τοῦ Ἰωάννου εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ὁ Ἰησοῦς νὰ τοῦ ἐμπιστευτεῖ τὴ φροντίδα τῆς μητέρας του¹⁵. Τοῦτο ἦταν ἀποτέλεσμα, ὄχι μόνον τῆς ἀφοσίωσης τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ τοῦ γεγονότος τῆς ἀγνείας του, σύμφωνα μετὰ ὅσα γράφει ὁ Συμεὼν ὁ Μετα-

8. *Μθ.* 20, 20-28· *Μρ.* 10, 35-45.

9. *Λκ.* 9, 51-56.

10. *Μρ.* 3, 17.

11. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν πεντάβιβλος ἀντίρρησις 1*, I, PG 76, 16AB.

12. Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, *Ἐρμηνεία τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου Η*, PG 129, 792AB.

13. *Ἰω.* 13, 23-26.

14. *Ἰω.* 18, 15-16.

15. *Ἰω.* 19, 26-27. Πρβλ. Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής*, (Σεπτεμβρίου), σ. 551: «Καὶ ἡ μὲν Θεοτόκος ἤκουσε παρ' αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) τὸ ἴδεναι, ἴδε ὁ υἱὸς σου"...».

φραστής: «*Ἰωάννης σὺν τῇ μητρὶ παρίσταται τῷ σταυρῷ καὶ ἡ μήτηρ, “Ἴδε ὁ υἱός σου ὁ ἡγαπημένος”, παρὰ τοῦ παιδὸς ἀκούει καὶ ποιητοῦ καὶ οὗτος, “Ἴδὸν πάλιν ἡ μήτηρ σου”. Τὸ ἀπὸ τούτου οὖν ὁ παρθένος οὗτος καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν τὴν μητέρα καὶ παρθένον εἰσοκίζεται*»¹⁶. Τέλος, μετὰ τὴν ἀναγγελία τῆς Ἀνάστασης τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰωάννης μαζί μὲ τὸν Πέτρο ἔσπευσαν πρῶτοι στὸ κενὸ μνήμα καὶ πιστοποιήσαν τὸ γεγονός τῆς Ἀνάστασης¹⁷.

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, συνεργάστηκαν στὸ κήρυγμα καὶ τὴν ἱεραποστολή γιὰ τὴ διάδοση τῆς πίστεως στὸν Χριστό. Ἔτσι, ὅταν ὁ Πέτρος θεράπευσε τὸν χωλὸ στὸν ναὸ τοῦ Σολομώντα παρὼν ἦταν καὶ ὁ Ἰωάννης. Ἀποτέλεσμα τῆς συγκεκριμένης ἐνεργείας ἦταν ἡ σύλληψη καὶ τῶν δύο καὶ ἡ παραπομπή τους στὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου διακήρυξαν μὲ δάρρος τὴν πίστη τους¹⁸. Ὄταν διαδόθηκε ὁ Χριστιανισμὸς στὴ Σαμάρεια, ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἀπέ-

στειλε ἐκεῖ τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰωάννη, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ προσευχήθηκαν, μετέδωσαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στοὺς πιστεύσαντας καὶ βαπτισθέντας ἀπὸ τὸν Φίλιππο: «*προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσιν πνεῦμα ἅγιον*»¹⁹. Ὄταν ὁ Παῦλος, μετὰ τὴν πρώτη του περιοδεία, ἐπέστρεψε στὰ Ἱεροσόλυμα, συνάντησε τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο τὸν ἀδελφόθεο καὶ τὸν Ἰωάννη, οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίζονται ὑπ’ αὐτοῦ «*στῦλοι*» τῆς Ἐκκλησίας²⁰.

2. Κατὰ τὴν ἀρχαία παράδοση

α. Δράση τοῦ Ἰωάννου

Ὁ Ἰωάννης ἔδρασε στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ τὴν Ἔφεσο. Στὴν Ἔφεσο ὁ Ἰωάννης ἔφτασε κηρύττοντας τὸ Εὐαγγέλιο μετὰ τὸν θάνατο τῆς Θεοτόκου. Στὴν πόλη αὐτὴ ἐργάστηκε μὲ ζήλο γιὰ τὴ διάδοση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι πέτυχε νὰ ἐλευθερώσει ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ νὰ ἐλκύσει εἰς Χριστὸν χιλιάδες ἀνθρώπων. Διὰ τῆς προσευχῆς του κατέστρεψε ναὸ τῶν Ἀμαζόνων, ἐνῶ μὲ τὸ κήρυμά

16. Συμμενὸν Μεταφραστοῦ, Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην, PG 116, 688BC.

17. Ἰω. 20, 3-9.

18. Πρξ. 4, 1-23.

19. Πρξ. 8, 14-25.

20. Γαλ. 2, 9.

του απομάκρυνε από την πλάνη όλόκληρη ομάδα ιερέων τών ειδώλων, καθιστώντας τους μάλιστα διδασκάλους και ύφηγητές τής αληθείας του Χριστού²¹. Έξαιτίας τούτου οί ντόπιοι, οί όποιοι με τόν τρόπο αυτό έσωσαν τήν ψυχή τους, ανήγειραν ναό στο όνομά του, επί του όρους Ήλιβάτου²².

Ο Τερτυλλιανός αναφέρει ότι στη Ρώμη οί διώκτες τών Χριστιανών έβαλαν τόν Ίωάννη σε δοχείο γεμάτο λάδι, άπ' όπου όμως βγήκε άβλαβής. Στόν διωγμό του Δομετιανού (81-96) έξορίστηκε στη νήσο Πάτμο και εκει έγραψε τήν Αποκάλυψη. Ήταν τέτοια ή έπιτυχία του κηρύγματος

του Ίωάννου στην Πάτμο και τόσοι πολλοί άνθρωποι άσπάστηκαν τόν Χριστιανισμό, ώστε να τόν θεωρήσουν ως τόν πολιοῦχο τους²³. Έστερα από τόν θάνατο του Δομετιανού επέστρεψε στην Έφεσο, όπου έγραψε τó όμώνυμο Εὐαγγέλιο και έδρασε ιεραποστολικά στις πλησιόχωρες περιοχές, κηρύττοντας, κατηχώντας

και χειροτονώντας τους άξιους²⁴. Στην πόλη αυτή παρέμεινε μέχρι τόν θάνατό του.

β. Συγγραφή του Εὐαγγελίου

Στην παράδοση τής Έκκλησίας, ή συγγραφή του Εὐαγγελίου από τόν Ίωάννη συνδέεται με θαυμαστά γεγονότα, τά όποία παραπέμπουν στόν θεόπτη Μωϋσή και στη Νομοδοσία του όρους Σινά. Ο Ίωάννης, άφου νήστεψε, ανέβηκε σε ένα βουνό, έχοντας μαζί του τόν Πρόχορο, και έπιδόθηκε στην προσευχή. Τότε βροντές και άστραπές κάλυψαν τó βουνό, ένθ ό Ίωάννης

21. Συμεών Μεταφραστοῦ, Υπόμνημα εις τόν άγιον Άπόστολον Ίωάννην, PG 116, 688D-689A.

22. Δουκάκη, Μέγας Συναξαριστής, σ. 43.

23. Συμεών Μεταφραστοῦ, Υπόμνημα εις τόν άγιον Άπόστολον Ίωάννην, PG 116, 689D-692A.

24. Κλήμεντος Άλεξανδρείας, Τίς ό σωζόμενος πλούσιος 42, PG 9, 648B.

ἄρχισε νὰ ὑπαγορεύει τὸ Εὐαγγέλιό του: «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*»²⁵. Ὁ Πρόχορος ἐντρομος ἔβλεπε τὰ γινόμενα καὶ μὲ τρεμάμενα χέρια ἔγραφε καθ' ὑπαγόρευση τοῦ Ἰωάννου. Ὄταν ἀπαρτίστηκε τὸ Εὐαγγέλιο, «ὁ καινὸς νόμος», γράφει ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς, σταμάτησαν οἱ βροντὲς καὶ οἱ ἀστραπὲς καὶ ὁ Ἰωάννης μαζί μὲ τὸν Πρόχορο κατέβηκαν ἀπὸ τὸ ὄρος²⁶.

Ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἰωάννης ὅταν ἔφτασε σὲ πολὺ μεγάλη ἡλικία δὲν μποροῦσε νὰ πηγαίνει μόνος του στὸν ναὸ καὶ τὸν μετέφεραν στὰ χέρια οἱ μαθητὲς του, καὶ κηρύττοντας ἔλεγε: «*τεκνία μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους*». Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ἰωάννης πῆρε τὰ βουναὶ γιὰ νὰ σώσει ἓνα ἄνδρα ποὺ ἐγκατέλειψε τὴ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ συνδέθηκε μὲ ληστρικὴ συμμορία. Ὁ Ἰωάννης μετὰ ἀπὸ πολλὰς δυσκολίες καὶ κόπους κατάρφερε νὰ τὸν προσεγγίσει καὶ μὲ ἀγάπη καὶ διάκριση νὰ τὸν κάνει νὰ συναισθανθεῖ τὰ σφάλματά του καὶ ἐν τέλει νὰ καταστῆ ἄρι-

στο παράδειγμα μετανοίας: «Ὁ ληστὴς στάθηκε μὲ τὸ βλέμμα κάτω, πέταξε τὰ ὄπλα του καὶ ξέσπασε σὲ λυγμούς.» Ἐπειτα πλησίασε τὸν Ἰωάννη καὶ μὲ δάκρυα ἐξομολογήθηκε τὰ ἐγκλήματά του. Ὁ Ἰωάννης γονυπετὴς ἀσπάστηκε τὴ δεξιὰ τοῦ μετανοημένου ληστῆ καὶ τὸν ἐπανεφέρε στὴν Ἐκκλησία, προσφέροντας μέγα παράδειγμα ἀληθινῆς μετανοίας»²⁷.

Τέλος, ὁ Εἰρηναῖος Λυῶνος μνημονεύει ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀποστρεφόταν μὲ πάθος τοὺς αἰρετικούς. Ἔτσι ὅταν κάποτε ὁ Ἀπόστολος πῆγε σὲ λουτρὸ καὶ ἔμαθε ὅτι ἐκεῖ λουόταν καὶ ὁ αἰρετικὸς Κήρινθος, εἶπε στοὺς δικούς του νὰ φύγουν ἀμέσως, μήπως καὶ ἐξαιτίας τῆς παρουσίας τοῦ αἰρετικοῦ ἔπεφτε ἡ στέγη καὶ τοὺς καταπλάκωνε: «ὁ Ἰωάννης, ὁ τοῦ Κυρίου μαθητὴς, ἐν τῇ Ἐφέσῳ πορευθεὶς λούσασθαι, καὶ ἰδὼν ἔσω Κήρινθον, ἐξήλατο τοῦ βαλανείου μὴ λουσάμενος, ἀλλ' ἐπειπὼν· Φύγωμεν, μὴ καὶ τὸ βαλανεῖον συμπέσει, ἔνδον ὄντος Κηρίνθου, τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ»²⁸.

25. Ἰω. 1, 1.

26. Συμεὼν Μεταφραστοῦ, Ἰπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην, PG 116, 693BC.

27. Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, *Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος* 42, PG 9, 649CD.

28. Εἰρηναίου Λυῶνος, *Ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως* 3, 3, 4, PG 7, 853A.

γ. Θάνατος και μετάσταση του Ἰωάννου

Ὁ Ἰωάννης πέθανε στὴν Ἔφεσο τὸ ἕβδομο ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορα Τραιανοῦ, γύρω στὸ 104 μ.Χ. σὲ ἡλικία πάνω ἀπὸ ἑκατὸν ἔτων, ὁ δὲ τάφος του ἀπετέλεσε πηγὴ θαυμάτων²⁹.

Πέραν τούτου ὑφίσταται καὶ ἡ παράδοση ποὺ λέει ὅτι ὁ Ἰωάννης

δὲν πέθανε ἀλλὰ ἀναλήφθηκε στὸν οὐρανό, ὅπως ὁ Ἡλίας καὶ ὁ Ἐνώχ. Ἡ παράδοση αὐτὴ συνδέθηκε μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ, σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Ἰωάννης θὰ μποροῦσε καὶ νὰ μὴν ἀπέθνησκε καὶ νὰ παρέμενε ζωντανὸς μέχρι τῆ Δευτέρου παρουσίας³⁰. Βέβαια ὁ Χριστὸς δὲν ἀναφερόταν στὴν ἀθανασία τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ μᾶλλον στὴν παραμονή του στὰ Ἱεροσόλυμα μέχρι τὸν καιρὸ τῆς

29. Εὐσεβίου Καισαρείας, *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία* 3, 23, PG 20, 256D -257C. Πρβλ. Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής*, σ. 43· Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής*, (Μαῖου), σ. 192.

30. Ἰω. 21, 20-23: «ἐπιστραφεῖς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπε· Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τίς; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σὺ ἀκολουθεῖς μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποδνήσκει καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποδνήσκει, ἀλλ' ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;». Πρβλ. Συμεῶν Μεταφραστῆ, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην*, PG 116, 704CD. Βλ. ἐπίσης Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής*, (Σεπτεμβρίου), σ. 555.

άλωσέως της. Υπάρχει ακόμα ή αποψη σύμφωνα με την όποια ο Χριστός έννοούσε την περίοδο μέχρι την κοίμηση τής Παναγίας μητέρας του, δεδομένου ότι ο Ίωάννης είχε την εϋδύνη τής προστασίας της³¹.

Τò Συναξάρι για τόν θάνατο και τή μετάσταση του Ίωάννου είναι πολὺ χαρακτηριστικό. Σὲ αὐτὸ ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: ἐπιστρέφοντας ὁ Ίωάννης ἀπὸ τὴν ἔξορία στὴν Ἔφεσο, παρέμεινε ἐκεῖ μαζί μὲ τοὺς μαθητὲς του γιὰ εἴκοσι ἕξι ἔτη. Κατὰ τὸ τελευταῖο ἔτος τῆς ζωῆς του, μία μέρα εἶπε στὸν Πρόχορο, καθὼς και σὲ ἕξι ἄλλους μαθητὲς του: «Λάβετε σκαπτήρια εἰς τὰς χεῖράς σας και ἀκολουθήσατέ με». Οἱ μαθητὲς πήραν τὰ σκαπτήρια και ἀκολουθῶντας τον βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη. Ὅταν κατὰ τὸν ὄρθρο, δηλαδή βαδιὰ χαράματα, ἔφτασαν σὲ κάποιον σημεῖο, πάνω σὲ ἕνα βουνό, ἐκεῖ ὅπου ἀργότερα κτίστηκε μέγανος ναὸς πρὸς τιμὴ του³², ὁ Ίωάννης προχώρησε λίγο, ὥστε ἐν ἡσυχίᾳ νὰ προσευχηθεῖ. Ὅταν τελείωσε τὴν προσευχή του ἦλθε στοὺς μαθη-

τὲς του και τοὺς εἶπε: «Σκάψατε εἰς τὴν γῆν εἰς μέτρον τοῦ ἀναστήματός μου σταυροειδῶς»³³.

Γιὰ ὅσο χρόνο οἱ μαθητὲς ἔσκαβαν τὸν τάφο, ὁ Ίωάννης προσευχόταν συνεχῶς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἔσκαφῆς ὁ Ίωάννης ἐπικαλέστηκε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, σφράγισε τὸν ἑαυτοῦ του μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, εὐλόγησε τοὺς μαθητὲς του και εἰσήλθε στὸν τάφο³⁴. Ἀκολούθως εἶπε στὸν Πρόχορο: «Τέκνον Πρόχορε, νὰ ὑπάγῃς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διότι ἐκεῖ πρέπει νὰ τελειώσης τὸν βίον», δίδαξε τοὺς μαθητὲς του γιὰ τελευταία φορά, τοὺς ἀσπάστηκε και εἶπε: «Σύρατε τὸ χῶμα τῆς μητρός μου γῆς και σκεπάσατέ με». Ὅταν οἱ μαθητὲς του, ἀφοῦ τὸν ἀσπάστηκαν, τὸν σκέπασαν μὲ χῶμα μέχρι τὰ γόνατα, ὁ Ίωάννης τοὺς ἀσπάστηκε ξανά και εἶπε: «σύρατε τὸ χῶμα και σκεπάσατέ με ἕως τραχήλου»³⁵. Οἱ μαθητὲς τὸν ἀσπάστηκαν γιὰ ἄλλη μιὰ φορά και ἔκαναν ὅ,τι τοὺς εἶπε ὁ διδάσκαλός τους. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀπόστολος εἶπε στοὺς μαθητὲς του: «Φέρετε λεπτὸν πανίον και σκεπάσατε δι'

31. Ματθαίου, Μέγας Συναξαριστής, (Σεπτεμβρίου), σ. 555.

32. Συμεὼν Μεταφραστοῦ, Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην, PG 116, 704B.

33. Ματθαίου, Μέγας Συναξαριστής, (Σεπτεμβρίου), σ. 622.

34. Συμεὼν Μεταφραστοῦ, Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην, PG 116, 704B.

35. Ματθαίου, Μέγας Συναξαριστής, (Σεπτεμβρίου), σ. 623.

αὐτοῦ τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἀσπάσασθέ με διὰ τελευταίαν φορὰν· διότι δὲν θὰ μὲ ἴδητε πλέον εἰς τὴν ζῶην ταύτην». Οἱ μαθητὲς μὲ δάκρυα στὰ μάτια τὸν ἀσπάζστηκαν γιὰ τελευταία φορὰ, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης τοὺς εὐλόγησε καὶ τοὺς ἀπέλυσε ἐν εἰρήνῃ³⁶. Οἱ μαθητὲς κλαίγοντας σκέπασαν ὅλο τὸ σῶμα του καὶ μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς

τοῦ Κυρίου, παρέδωσε τὸ πνεῦμα του³⁷.

Τότε οἱ μαθητὲς βίωσαν τὴν ὀδύνη τοῦ ἀποχωρισμοῦ, γι' αὐτὸ καὶ θρήνησαν πικρὰ ἦταν πλέον ὀρφανοί, ἀφοῦ ἔχασαν τὸν ποιμένα, τὸν κηδεμόνα, τὸν πατέρα τους³⁸. Ἐπιστρέφοντας στὴν πόλη, ἐρωτήθηκαν ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους μαθητὲς τοῦ Ἰωάννου: «Ποῦ εὐρίσκεται ὁ Διδάσκαλος ἡμῶν;». Τότε αὐτοὶ τοὺς διηγήθηκαν λεπτομερῶς ὅ,τι εἶχε συμβεῖ καὶ τοὺς ὀδήγησαν στὸν τόπο τῆς ταφῆς. Στὸ μέρος ἐκεῖνο δὲν βρῆκαν τὸ λείψανο τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ μόνο τὰ ὑποδήματά του, πρᾶγμα ποὺ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ θυμηθοῦν οἱ μαθητὲς τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὸν Πέτρο περὶ τοῦ Ἰωάννου: «Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;»³⁹. Οἱ μαθητὲς μετὰ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἀντίκρυσαν δόξασαν γιὰ ὅλα τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸν ἕνα Θεό, καὶ ἐπέστρεψαν στὴν πόλιν⁴⁰.

36. Συμεὼν Μεταφραστοῦ, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην*, PG 116, 704C.

37. Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής*, (Μαΐου), σ. 192.

38. Συμεὼν Μεταφραστοῦ, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Ἰωάννην*, PG 116, 704C.

39. *Ἰω.* 21, 22.

40. Ματθαίου, *Μέγας Συναξαριστής*, (Σεπτεμβρίου), σσ. 622-623, ὅπου καὶ ἀναφέρεται ἡ συγκεκριμένη διήγηση γιὰ τὸ τέλος καὶ τὴ μετὰστασι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

